

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Četrtek, 24. februarja 1966

Št. 7, leto XXII

— Pravite, da ne veste, če boste lahko dober direktor, ker to še nikoli niste bili. Naš dosedanji direktor pa ima vsaj to prednost, da je že dolgo let na tem stolčku!

Karikatura: ANDREJ NOVAK

SEJA PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Pokojnine morajo ohraniti realno kupno moč

Na seji predsedstva Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, ki je bila minuli četrtek, so člani obravnavali predvidene spremembe temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju, predlagani zakon o bonificiranem delovnem stažu in ocenili aktivnost sindikatov v javni razpravi o osnutku zveznega zakona o izobraževanju in vzgoji. Razen tega so razpravljali še o zaposlovanju naših delavcev v tujini.

Poglavitna slabost predlaganih sprememb v pokojninskem zakonu je v tem, da zmanjšuje jo tiste samoupravne pravice, ki so bile doslej že dane, so poudarili člani predsedstva. Niso se strinjali s predlaganimi spremembami, po katerih bi uzakonili centralistične tendence in tako zožili samoupravne pravice republiških skupščin skupnosti socialnega zavarovanja. Po njihovem mnenju mora iti

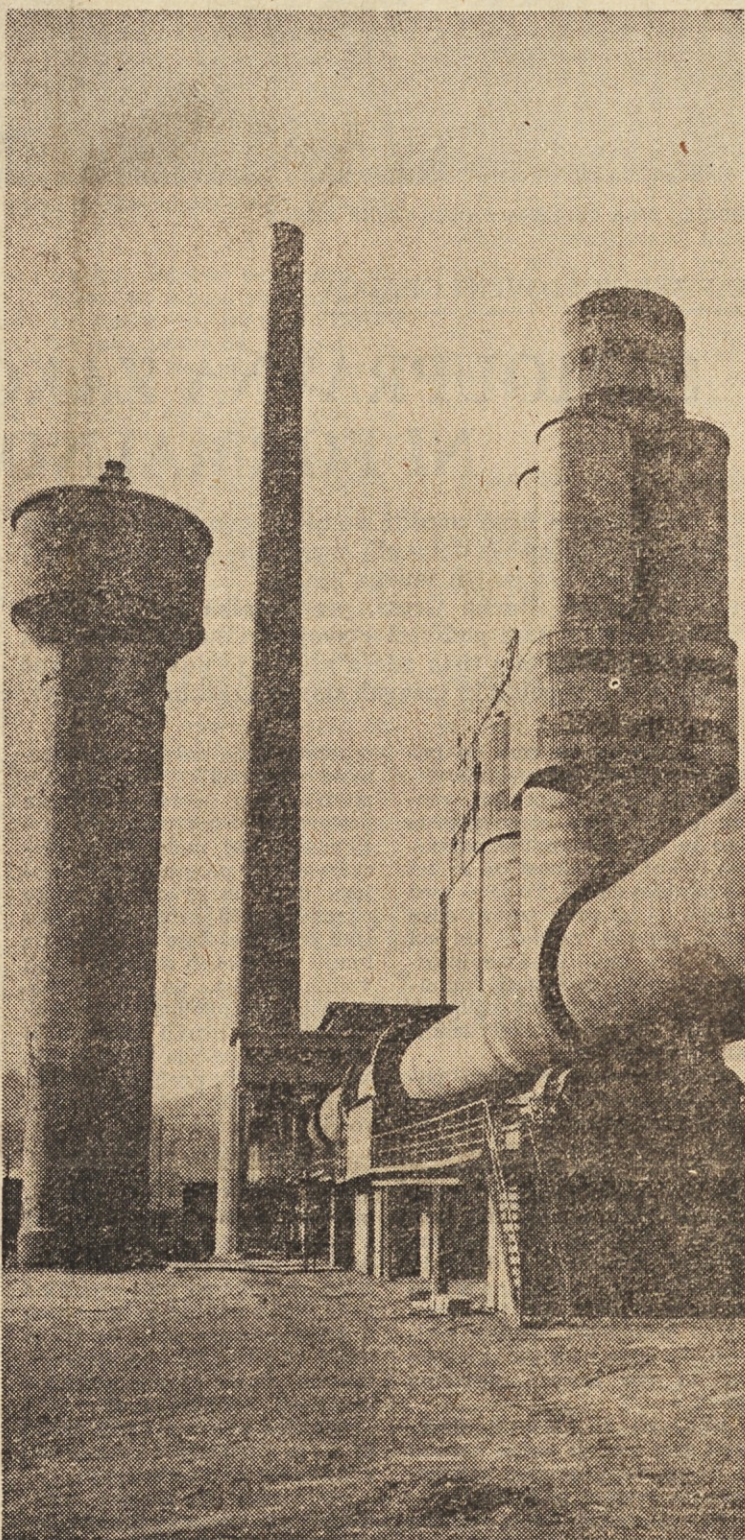
razvoj čimprej v nadaljnje poglobljanje samouprave, s tem, da bo TZPZ vsebolj dobival pomen temeljnega zakona, ki bo zagotavljal samo enotnost sistema, sicer pa naj bi zavarovanci čimbolj neposredno odločali o pravicah in dolžnostih v okviru možnosti.

Predlagane spremembe in dopolnitve TZPZ so tako narave, da jih je treba obravnavati z dveh ločenih vidikov. V

prvo skupino sodijo vprašanja dopolnjevanja oziroma nadaljnje izgrajevanja pokojninskega sistema, v drugo pa nujni popravki nekaterih določil TZPZ, ki neposredno zadevajo materialni položaj upokojencev in skupin delavcev, ki se sedaj upokojujejo.

Prva skupina problemov, v katero sodijo vprašanja vzajemnosti, samouprave zavarovancev in njihove pristojnosti, je po mnenju članov izredno pomembna, ker gre za nadaljnji proces deatizacije in poglobljanja samouprave ter uveljavitve načela, da je pokojnina odvisna od vloženega dela. To pa so vprašanja, ki niti strokovno niti politično niso še dovolj proučena, da bi od danes na jutri spreminjali že sprejeta zakonska določila in tako z delnimi rešitvami popačili celoten sistem. Zakon bo tako postal zakon izjem, ne bo pa urejal problemov vseh delovnih ljudi. Takega zakona ne potrebujemo, so menili člani predsedstva v razpravi ob predlaganih spremembah, ki zadevajo le določene kategorije zavarovancev (vojsko, določene službe notranje uprave itd.) in ki bi porušile že osvojena temeljna načela TZPZ. Vse, ki objektivno potrebujejo izjemen položaj, naj se izloči iz sedanjega pokojninskega sistema in naj se zanje sprejme poseben popoln zakon, ki bo tudi preciziral, kdo nosi stroške za ugodnosti. To bi bila za sedaj verjetno edina možna rešitev, čeprav bi bilo bolj normalno, da se tako vojaški zavarovanci kot tudi drugi, ki zahtevajo sedaj izjemen položaj, vključujejo v enoten sistem.

Na seji predsedstva so se člani zlasti zavedali za to, da mora v pokojninskem sistemu dobiti pravo veljavo nagrajevanje (Nadaljevanje na 2. strani)

TRJE ANHOVSKI VELIKANI

FOTO SLUŽBA DE

RAZGOVOR Z DRAGOM DOLINSKOM, PREDSEDNikom GOSPODARSKE ZBORNICE SRS

Vloga in delo poslovnih združenj

Praksa opozarja, da se delo zborničnih organov in raznih poslovnih združenj v nekem smislu prepleta. To je koristno in potrebno, če in kadar ne vodi v dvojitost in še v drugo skrajnost, da namreč zaradi takega načina dela tako zbornični organi, kakor tudi poslovna združenja enostavno pozabljajo na druge naloge, ki so prav tako v njihovi pristojnosti.

Gospodarska reforma je sprožila tudi zahtevo, da se — ob vsem drugem — razčistijo in uredijo tudi ti odnosi. Ker se je prav v teh dneh na republiški gospodarski zbornici izvrstila vrsta posvetov s predstavniki raznih poslovnih združenj, smo zaprosili za razgovor predsednika zbornice tovariša Draga Dolinska.

«Kako si Gospodarska zbornica zamišlja vlogo poslovnih združenj?» je bilo prvo vprašanje.

V odgovoru je tovariš Dolinšek najprej navedel nekaj vzrokov (predvsem s področja zakonodaje in »tradicije« nekdanjih strokovnih združenj), ki preprečujejo, da bi naše gospodarstvo doseglo tisto stopnjo (Nadaljevanje na 6. strani)

Dogaja se, da imajo sindikati v delovnih organizacijah o posameznih vprašanjih drugačno stališče, kot ga imajo drugi činitelji v teh organizacijah; to isto se dogaja tudi na ravni občin, pa tudi republik in federacije. In dogaja se, da sindikatom to očitajo in da jih zlepa ali pa zgrda želijo prisiliti, da svoja stališča uskladijo s stališči drugih dejavnikov našega družbenopolitičnega življenja. Ne tako redko pa se tudi dogaja, da sindikalne organizacije svoja stališča smatrajo kot »edino zveličavna« in se užaljeno odmaknejo v pasivno opazovanje dogodkov, če njihova stališča niso sprejeta.

Kako je torej s stališči sindikatov in kako naj se borimo za njihovo uveljavljanje?

Kot vsaka družba je pač tudi naša družba obremenjena

Moč argumentov

na z različnimi protislovji, ki jih razrešuje več ali manj uspešno v odvisnosti od svojih materialnih možnosti, seveda pa tudi v odvisnosti od stopnje družbene zavesti, od močnejšega ali šibkejšega vpliva zavestnih političnih sil, ki usmerjajo naš razvoj.

Sindikati so nedvomno ena izmed najvažnejših političnih sil naše družbene skupnosti, dejstvo pa, da delujejo sredi vsakodnevnih problemov ljudi v njihovih delovnih organizacijah, jim daje možnost, da te probleme opazujejo čisto od blizu in da jih morda prav zaradi tega tudi hitro razumejo in lahko predlagajo ustrezne načine za njihovo razreševanje.

Kot polnopraven sogovornik v družbeni razpravi o najrazličnejših problemih današnjega in jutrišnjega dne imajo sindikati seveda tudi polno pravico povedati svoje lastno stališče o zadevi, o kateri razpravljajo. Ali bo to stališče tudi sprejeto, pa je odvisno predvsem od njegove utemeljenosti, od njegove prepričljivosti, seveda pa tudi od sposobnosti sindikatov, da za to stališče pridobijo čimprej in v čimvečji meri tudi druge dejavnike našega družbenega življenja.

Ce kot posamezniki želimo, da drugi spoštujejo naša stališča, potem se moramo tudi sami obnašati do stališč drugih tako, kot želimo, da se drugi obnašajo do naših. To isto velja tudi za organizacije, torej tudi za sindikate. Kot člani sindikata, kot sindikalna organizacija imamo pravico do svojih stališč, lahko ta stališča branimo in utemeljujemo, pri vsem tem pa moramo spoštovati tudi drugačna stališča in polemizirati z njimi na širok, toleranten način — in to na podlagi dobro pretehtanih argumentov, ne pa na podlagi jezljive, ozkosrčne nepopustljivosti. Moč naših stališč je pač lahko samo v njihovi temeljiti proučenosti, ki daje hkrati tudi najboljše izgleda za sporazum za skupno akcijo.

Prav za to pa smo najbolj zainteresirani: za skupno akcijo, za mobilizacijo čimvečjega števila ljudi za izvajanje stališč in zaključkov, ki smo jih sprejeli. Ideje in spoznanja, za katerimi stojijo množice, postanejo materialna sila, ki se jim nič ne more upreti. Če nam je torej do tega, da bodo naša stališča tudi stališča množic, potem se moramo zanje boriti in pridobivati zanje naše sogovornike v demokratični razpravi na podlagi argumentov, katerih utemeljenosti ne bo moč izpodbijati.

MILAN POGAČNIK

- Str. 2: SAMOUPRAVNA ZAKONODAJA NI FORMALNOST
- Str. 3: TERJAMO VEČ IN BOLJŠE!
- Str. 4: NA GLAVNEM TIRU
- Str. 5: SINDIKALNE AKCIJE
- Str. 6: DIAGNOZA IN ZDRAVILO
- Str. 7: SAMOIZBRAŽEVANJE — DOKAZ DELOVNE
- Str. 8 in 9: POSEBNA IZDAJA DELAVSKE ENOTNOSTI
- Str. 10: »NAZAJ V PLANINSKI RAJ — ZAKAJ NAZAJ?«

VELENJSKA ZDRAVSTVENA SLUŽBA NA PERSPEKTIVNI POTI

LEK ZA TRDOVRATNO »BOLEZEN«

V prvem polletju lanskega leta je imel Zdravstveni dom Velenje 100 milijonov starih dinarjev primanjkljaja. Vzrok za nenormalno visoke izdatke in tako tudi za primanjkljaj je bil visok bolniški stalež. Od januarja do konca maja je stalež nihal med 6 in 7%. Vendar je uspelo zdravstvenim delavcem v drugi polovici leta stalež zmanjšati na 4%. Kako so to dosegli in kakšne so bile posledice?

Uspehi Zdravstvenega doma, ki jih občutijo razen občanov zlasti delovni kolektivi, so nedvomno zasluga velenjskih zdravstvenih delavcev. Junija so začeli temeljito spreminjati organizacijo zdravstvene službe.

Med temeljne spremembe organizacije zdravstvene službe sodi ponovna razdelitev ambulanta na posamezne delovne organizacije. Ta ukrep je imel kmalu zdravilni učinek. Če je prišel delavec med delovnim časom v ambulanto in je zdravnik ugotovil, da je sposoben za

Nekdaj so ljudje spravljali skromne prihranke za primer bolezni. In mnogokje v svetu je še danes tako. Nam je sistem zdravstvenega zavarovanja prihranil te skrbi. S sredstvi, ki jih ustvarjamo, uravnavamo tudi potrebe zdravstvenega zavarovanja. Pri tem pa smo pozabili, da ima tudi ta skleda dno. V velenjskem zdravstvenem domu so se tega zavedeli lani ob polletju, ko je v skladu zazijala »praznina«. Vendar so v pol leta z boljšo organizacijo in z umnejšim gospodarjenjem s sredstvi postavili zdravstveno službo spet na čvrsta tla.

delo, ga je napolnil v drugo izmeno. Takšni »bolniki« so kmalu spoznali, da jim delo ne uide, če jim zdravnik ne prizna staleža.

Velenjski zdravniki poznajo delovne organizacije in delovni proces, zato tudi lahko presodijo, na katero delovno mesto lahko napotijo lažje bolnike. Pravijo, da zaradi tega delavci

ne negodujejo, kajti tudi na drugem delovnem mestu niso prikrajšani za prejšnji osebni dohodek. Če gre za kratkotrajno spremembo, uravnajo razliko v delovnih organizacijah, sicer pa zavod za socialno zavarovanje. Na ta način so velenjski zdravniki prihranili znatna sredstva tako delovnim organizacijam in zavodu.

S tako čvrsto povezavo zdravstvene službe z delovnimi organizacijami je bolezenski stalež presenetljivo upadel. Upadle so pa tudi nezgode pri delu. V januarju je pri rudniku, kjer je morda največ možnosti za nezgode, obbolelo zaradi nezgod pri delu le 0,9%, izven dela pa 0,2 odstotka delavcev. Poudariti sicer velja, da ima velenjski rudnik boljše delovne pogoje kot podobne gospodarske organizacije pri nas. V Velenju so posebej opozorili na kolektiv »Gorenje«, kjer so v glavnem zaposlene ženske. Pogosto sodimo napak, da izostajajo z dela, zaradi boleznih in nege družinskega člana, najpogosteje ženske. V »Gorenju« ni tako. Po številu bolnikov nikakor ne presega občinskega povprečja. Direktorju zdravstvenega doma dr. Lojzetu Fijavžu predložijo zdravniki vsako jutro spisek svojih bolnikov. Pri tem ne gre za nezaupanje in nepotrebnost (Nadaljevanje na 4. strani)

PRED OBČNIM ZBOROM CELJSKIH SINDIKATOV

»Terjamo več in boljše!«

Celjski sindikati se že nekaj mesecev pripravljajo na svoj občni zbor • Kaj sta povedala delegata iz Obnove in Aera • V železarni Štore: graditi moramo oboje, upravljanje in upravljavca

Celjski sindikati so z letošnjimi večmesečnimi pravicami na občni zbor prelomili z dosedanjim načinom in metodami dela v sindikalnih organizacijah. Vodstvom sindikalnih podružnic so predlagali, da na svojih občnih zbora razpravljajo zlasti o nalogah sindikatov pri uresničevanju gospodarske reforme, o nadaljnjem razvoju samoupravljanja v delovnih organizacijah in o oblikah in metodah delovanja sindikatov. Iz teh razprav, v katerih je sodelovalo veliko število članov sindikata, so odbrali na ObSS tista vprašanja, o katerih so v delovnih kolektivih največ govorili in ki bi jim kazalo prav zato na letošnjem občnem zboru posvetiti največjo pozornost.

Iz izkušenj pa vemo, da na občnih zbora, četudi so najbolj skrbno pripravljani, vselej zmanjka časa za temeljit pogovor in dogovor. Takšne izkušnje imajo tudi celjski sindikati. Zato bo letošnji občni zbor, za razliko od dosedanjih, samo zaključni delovni dogovor in bo resnični rezultat večmesečne aktivnosti vsega članstva. Kajti delegati razpravljajo že nekaj popoldnevov na sestankih o naslednjih vprašanjih: oblike in metode dela v sindikalnih organizacijah, nagrajevanje po delu, delovni pogoji, zunanji činitelji, ki vplivajo na proizvodnjo in naloge sindikatov pri nadaljnjem razvijanju samoupravljanja.

Zadnji tak sestanek je bil pred dobrim tednom. Delegati so razpravljali o vlogi in nalogah sindikatov pri nadaljnjem razvijanju samoupravljanja.

Na tem sestanku smo prisluhnili posebno trem delegatom treh delovnih kolektivov. Njihovih razprav ne moremo posplošiti na vse celjske kolektive. Iz izkušenj v svojih delovnih kolektivih pa so vendarle opozorili na nekatere značilne ovire, hkrati pa na spodbudne primere samoupravljanja.

»TROJICE« KRATKO PRAVICE UPRAVLJALCEV

Pogosto so primeri, da krojijo življenje v delovnih kolektivih skupine »trojice«, »četvorice« vodilnih delavcev. Tako se je zgodilo v Obnovi, ko je prav takšna skupina hotela vsiliti samoupravni organom ne utemeljeno in nepreštudirano združitev, čemur pa so se samoupravni organi in sindikat postavili po robu. Delegat iz Obnove je zato poudaril, da se kolektiv upira vsiljevanju in odklanja vse, kar ni v njegovem interesu. Kaj pomaga potem vsa demokracija v kolektivu, številne delovne enote, ki jih v Obnovi imajo, ko pa se nekateri še vedno nočejo sprijazniti z odločitvijo kolektiva. Tako ravnanje vodstva ima lahko posledice za ves kolektiv: rahla medsebojne odnose in seje malodušje. »Zakaj se odpravljajo iz Obnove najboljši delavci,« se je vprašal delegat iz Obnove. »Zakaj zamahnejo proizvajalci z roko, če jih vabiš na sestanek in ti pri tem porečejo: Kaj bom hodil, saj so že »drugi« po svoje naredili! Kaj boš storil, ko zavrne

vodilni delavec sindikalne delavce, ki terjajo razlago o tem in onem: »Vi, sindikati skrbite za produktivnost, drugega nimate kaj govoriti, najmanj pa odločati!« »Vem, kaj boste poročili,« je rekel predstavnik Obnove in pogledal po omizju: »Zahtevajte, postavite se odločno po robu takšnim metodam.« Toda, tovariši, veste, ni dobro če se zameriš vodilnemu.«

Podobno je razpravljala tudi delegat iz Aera: »Imamo najboljše pogoje za razvoj delovnih enot,« je dejal. »Dosegamo dobre gospodarske uspehe 450 delavcev ustvari 5 milijard bruto produkta letno, kar ni malo. In vendar ne moremo uvesti delovnih enot, da bi lahko najbolj neposredno gospodarili s

sredstvi, ki smo jih ustvarili. Nekoč sem na seji delavskega sveta vprašal, čemu ne bi pri nas uvedli delovnih enot. Nič hujšega ne bi smel reči! Kot da bi povedal smešnico. Sam predsednik delavskega sveta me je zavrnil: »Kako moreš kaj takšnega predlagati, ko pa vendar drugod opuščajo delovne enote!«

O samoupravljanju in odločanju vemo povedati pri nas malo. Narobe je že, če pogledaš v plačilni seznam, koliko je npr. kdo zaslužil. V naše podjetje ne dobimo strokovnjakov, inženirji nočejo priti, ker vsi vedo, da odločata v tovarni dva. Sindikalno vodstvo ali samoupravni organi ne morejo zahtevati od strokovnih služb podatkov in analiz, ker jim jih razen direktorja ne sme nihče dajati.«

NICESAR MIMO VOLJE KOLEKTIVA

Značilen primer za dobro upravljanje v celjskih kolektivih bi nedvomno našli v Železarni Štore.

»Pri nas dobro upravljam v delovnih enotah,« je dejal delegat železarnice. »Nič v kolektivu se ne zgodi mimo samoupravnih organov. Delovne enote lahko razpravljajo, pri dosedanjih pristojnostih, o planu, o nagrajevanju in o vseh mate-

rialnih zadevah enote. Čutimo pa, da je to premalo. Pri nas vidimo razvoj samoupravljanja v takšnih delovnih enotah, ki bodo razpolagale z večjim delom sredstev. Le tako bomo vzpodbudili proizvajalce za boljše gospodarjenje, ker ne bodo videli svojih pravic samo v delu, ampak tudi v pravici odločanja z ustvarjenimi sredstvi. Za takšno upravljanje pa smo premalo usposobljeni. Ne bi govoril o šolski izobrazbi, ta je slaba. Temu vprašanju bomo morali posvetiti posebno skrb. Vzpooredno s splošnim izobraževanjem moramo mnogo izdatneje kos doslej skrbeli tudi za ekonomsko — družbeno vzgojo. Upravljavca moramo naučiti osnovnih ekonomskih resnic. Zato smo zaenkrat organizirali dva tečaja o ekonomskih vprašanjih. V oba je sindikat kadroval bodoče kandidate za samoupravne organe. Menim, da je prav sindikat dolžan poskrbeti za boljše znanje upravljavcev. Sicer bodo večno nasedali »trojki«, »četvorki«, ali kolikor že šteje skupina, ki kroji življenje v nekaterih kolektivih. Graditi moramo oboje: upravljanje in upravljavce. Potem ne bomo nikdar zadovoljni s tem, kar imamo, ampak bomo terjali vedno več in boljše.«

I. VRHOVČAK

... v jugoslovanskih sindikatih

Demantirano nezaupanje

Srbija

Na nedavnem posvetu predstavnikov vovodinskih sindikatov v Novem Sadu je bila vnovič izrečena ugotovitev, da v številnih kolektivih decentralizacija upravljanja zastaja predvsem zaradi bojazni, »da bi člani delovnih enot ne bili dovolj zreli za smotrno razdeljevanje sredstev na sklade in na osebne dohodke.« Tako v podjetju Sever iz Subotice: »Ne smemo povedati delavcem, da mora ena delovna enota izdvojati za sklade 15, medtem ko druga, recimo, samo 5% ustvarjenega dohodka. Zavest delavcev še ni dovolj razvita, da bi lahko razumeli, zakaj so potrebne te razlike.« In v podjetju Ivo Lola Ribar iz Odžakov: »Mnogi člani kolektiva, še posebej pa nekvalificirani delavci, sploh ne vedo, kaj je to delitev in kaj so skladi. Na delovne enote je sicer treba prenesti nekatere pristojnosti, nikakor pa jim ne moremo prepustiti politike razdeljevanja dohodka.«

Skratka, niso zreli za neposredno upravljanje. Pa je to tudi res? V lesnem kombinatu v Sremski Mitrovici in novosadskem podjetju 27. marec že leta izdvojajo kolektivni delovni enot sredstva za rekonstrukcijo, čeprav so njihovi osebni dohodki znatno nižji kot v okoliških kolektivih. Prav tako je bila prenesena delitev dohodka na delovne enote v kmetijskih gospodarstvih Vršački ritovi iz Vršca in Srem iz Indije, pa vendar so v teh delovnih organizacijah skladi znatno večji kot kdaj koli poprej, a tudi osebni dohodki so se bistveno povečali.

Eden namesto desetih

Sindikati v Črni gori so se z vso odločnostjo spoprijeli s problemom, ki mu po navadi pravimo kar funkcionarska bolezen. Ugotavljajo namreč, da za večino sindikalnih delavcev velja, da morajo opravljati številne funkcije v družbeno političnem življenju. Tako je na primer na zadnji seji predsedstva občinskega sindikalnega sveta v Titogradu eden izmed članov predsedstva naštel več kot deset svojih funkcij, razen tega pa je še redno zaposlen kot pravnik v eni od delovnih organizacij.

Spričo tega se je republiški sindikalni svet v Črni gori odločno zavzel, da bi se sindikalni delavci razbremenili teh funkcij in vsa svoja prizadevanja resnično posvetili enemu samemu področju dela. Delo v sindikatih namreč zaradi tolikšne obremenjenosti sindikalnih delavcev precej trpi.

Razbremenitev in nov problem

V Beogradu, Zagrebu in Ljubljani so telefonistke na medkrajevnih linijah že zamenjale avtomatske telefonske centrale. Zdej je na pohodu avtomatizacija tudi v sarajevskem PTT podjetju. In ob koncu letošnjega leta bodo tudi Sarajevčani lahko klicali druga večja mesta v državi brez posredništva telefonistk.

Kolikšna je danadnes obremenitev sarajevskih telefonistk, je moč razbrati iz podatkov, da je v Sarajevu vsak dan do 2200 medkrajevnih in mednarodnih telefonskih razgovorov, če pa upoštevamo še naročila za pogovore s Sarajevom, potem je treba vsak dan najmanj 4000-krat priključiti zvezo. Avtomatizacija pa so šteli te razgovore ne le povečala, temveč tudi pocenila stroške. Tako bo do konca leta odevč kakih 60 telefonistk, v telefonski centrali pa bo od sedanjih 80 telefonistk ostala na svojem delovnem mestu le vsaka peta. A kot ima ta avtomatizacija svojo svetlo plat, tako ima za sarajevske PTT podjetje tudi temnejšo. Ze zdej namreč postaja aktualno vprašanje, kam z odvečnimi telefonistkami? V podjetju že razmišljajo, da bi jih prekvalificirali za druga opravila, kar bi pomenilo, da večini od njih ne bi bilo treba zapustiti kolektiva.

Ni vsaka zamuda objektivna

V ladjedelnici Tretji maj iz Reke imajo velike težave z zamudami. In seveda tudi z dohodkom, ki jim zaradi teh zamud uhaja izpod prstov. Penali za zamude so namreč precejšnji: od 800 do 2000 dolarjev za vsak zamujeni dan. In približno mesec dni zamude so računali tudi pri izdelavi tankerja Pavel Dibljenko za Sovjetsko zvezo. Toda v septembru lani so se samoupravni organi vendarle poskušali izogniti penalom. Materialno so vezali strokovne službe za pravočasno nabavo materiala in za ažurno organizacijo dela, neposredne proizvajalce pa so začeli nagrajevati po akordu, razen tega pa je bilo sklenjeno, da bo vsak član kolektiva dobil še 50% mesečnega osebnega dohodka, če bo tanker pravočasno dokončan. In rezultat? Ladjedelnica je izročila naročniku tanker Pavel Dibljenko natanko za Silvestra minuloga leta.

Ob robu osemnajstih let

Na nedavnem plenumu republiškega sindikalnega sveta je bil tovariš France Borštnik razrešen dolžnosti tajnika republiškega sveta, ker je odšel na novo delovno dolžnost.

Delovna soba direktorja Avtomontaže, France Borštnik, od nedavnega direktor tega ljubljanskega podjetja, pravi: »Kaj bi pisal o meni. Zadnjih osemnajst let sem delal v sindikatih. Piši torej — o sindikatih.«

Bilo je maja 1947. Obdobje obnove še ni bilo končano. Skupščina pa je že sklepala o prvi petletki. Na delovnih mestih smo tekmovali, kdo bo več naredil. Potem smo hodili na prostovoljno delo.

Takrat je France Borštnik prišel na republiški odbor sindikata železničarjev in začel delati kot referent za tarife in tekmovanja.

Zdej pripoveduje: »Trudili smo se, da bi čimbolje organizirali vse tisto hotenje ljudi in njih delovno pripravljenost, skušali smo čimbolj pravično urediti nagrajevanje, ker pa je bilo sredstev premalo, je bilo dobro delo nagrajevati s moralnim priznanjem, s prehodnimi zastavicami, diplomami...«

Od tedaj je minilo dobrih 18 let.

Tovariš Borštnik, železostrougar z delovodskega šola, referent na republiškem odboru sindikata železničarjev, je postal tajnik, potem pa še predsednik mestnega in okrajnega sindikalnega sveta v Ljubljani in končno tajnik republiškega sveta.

»Spominjam se vsega, kar sem delal in doživel v sindikatih, najbolj živo pa mi je ostalo v spominu prizadevanje za uvedbo delitve dohodka po delu. Poprej smo namreč predvsem skrbeli za jutrišnji dan. Kaj vse bomo storili, da bi v bodoče več proizvajali in bolje živeli. Manj pa za to, da bi delavec — v okviru objektivnih možnosti, ki jih danes ima — že takoj več storil in bolje živel.«

Tako se je veri v jutrišnji dan postopoma pridruževalo tudi spoznanje, kako in na kakšen način je treba razreševati zamotane probleme vsakdanjosti in prihodnosti.

»Brez direktiv od zgoraj, z željo, da bi sleherni proizvajalec, aktivist, vsaka družbena in delovna organizacija v okvi-

ru samoupravnega sistema kar najbolj samostojno, preudarno in odgovorno urejala svoje zadeve.«

To pove s prav takšno zavzetostjo, s kakršno je pred osemnajstimi leti prišel v sindikate.

»Prišel sem samo z željo, da bi nekaj storil za delavsko stvar, v sindikatih pa sem se navadil, kako naj to željo uresničim.«

Pred dnevi sem se poslovil, toda le od delovnega mesta na sindikatih, ne pa tudi od sindikatov. Kako bi se le mogel.«

Tovariša direktorja kličejo na sestanek delavskega sveta.

»Veš, ves čas — že od tedaj, ko sem se učil za kovinostrougarja — sem intimno želel, da bi postal dober strokovnjak svojega poklica. No, zdej imam možnost, da res postanem.«

J. V.

Pravna posvetovalnica DE

36. VPRAŠANJE:

Delovna skupnost mi je s sklepom odpovedala delo. Proti temu sklepu sem ugovarjal in nato s tožbo sprožil delovni spor pred rednim sodiščem. Ta je bil pravnomočno končan v mojo korist. Po katerih kriterijih in na podlagi katerih predpisov mi je delovna skupnost dolžna povrniti izgubo na zaslužku, ki sem jo utrpel v času, ko nisem delal zaradi nezakonite odpovedi dela.

B. I. — LJUBLJANA

S pravnomočno sodno odločbo je bilo ugotovljeno, da je sklep o vašem prenehanju dela v nasprotju z zakonitimi določili in zato ni veljaven. Delovna skupnost je po splošnih načelih civilnega prava odgovorna za vso škodo, ki nastane zaradi njenega nezakonitega — krivdnega ravnanja. Delovna skupnost je torej tudi v vašem primeru odškodninsko odgovorna za škodo, ki vam je nastala s tem, ko vam je bilo onemogočeno delati na vašem delovnem mestu. Ta škoda je enaka osebnemu dohodku, ki bi ga imeli v času, ko vam je bilo onemogočeno delati. Od tako ugotovljene škode pa ste dolžni odšteti vse zneske, ki ste jih v istem času prejeli v zvezi s kakršnim koli drugim delom v tem obdobju, ali kot nadomestilo za čas začasne brezposelnosti. Kolikor delovna skupnost odklanja plačilo škode, ki vam je tako nastala, lahko uveljavljate odškodnino s tožbo pred rednim sodiščem. Tako terjatev zastara v treh letih od dneva, ko vam je škoda nastala, dočim zastarajo terjatev delavca do delovne organizacije, ki izvirajo iz delovnega razmerja (osebni dohodek lpd.), po izakonu o zastaranju terjatev v dveh letih od vročitve vsake terjatev.

M. KNAFELJC

37. VPRAŠANJE:

Pred upokojitvijo v letu 1963 sem imel zaradi nepravilne

ocentive delovnega mesta znatno manjše osebne dohodke od dohodkov delavcev z enako kvalifikacijo in delovno dobo v drugih podjetjih. Zato sem prikraščen pri pokojnini. Ali lahko sedaj zahtevam plačilo tistega dela osebnih dohodkov, ki bi mi pripadali v primeru pravilne ocenitve delovnega mesta. Ali bi to moglo vplivati na ponovno odmero pokojnine?

F. P. — KAMNIK

Izplačila dela osebnih dohodkov, ki bi vam po našem mnenju pripadala, vendar ga niste prejeli v času, ko ste še delali, zaradi napačne ocenitve delovnega mesta, ne morete več z uspehom terjati od delovne organizacije, ker je vaš zahtevek zastaran. Po zakonu o zastaranju terjatev namreč le-ti zastarajo v dveh letih, če te terjatev izvirajo iz delovnega razmerja. Pokojninska osnova je odvisna le od tistega osebnega dohodka, ki ste ga prejeli dejansko izplačanega in ne tudi od morebitne razlike, do katere bi sicer morda imeli pravico, a vam ga delovna organizacija ne izplača, ker je med tem nastopilo zastaranje.

M. KNAFELJC

38. VPRAŠANJE:

V postopku zaradi ugotavljanja kršitev delovnih dolžnosti mi je organ, pristojen za vodenje postopka izrekanja ukrepov izrekel javen opomin. Proti temu sem se pritožil na delavski svet delovne organizacije, a je bila moja pritožba zavrnjena. Mnenja sem, da kršitve delovne dolžnosti, ki mi jih očitajo, nisem kriv in da se mi godi krivica. Kaj lahko storim?

Z. T. — MARIBOR

Po splošnem določilu 120 čl. temeljnega zakona o delovnih razmerjih lahko delavec, ki meni, da mu je z dokončno odločbo

delovne organizacije kršena neka pravica, to uveljavlja s tožbo pri sodišču splošne pristojnosti. Poglavlje temeljnega zakona o delovnih razmerjih, v katerem je obdelana odgovornost delavca delovni skupnosti, pa vsebuje specialno določbo glede izpodbijanja dokončnih odločb delovne skupnosti v zadevah kršitev delovnih dolžnosti. Delavec lahko sproži delovni spor z vložitvijo tožbe pred sodiščem splošne pristojnosti le glede sklepa delovne organizacije, s katerim je izrečena izključitev iz delovne skupnosti zaradi ugotovljene hujše kršitve delovne dolžnosti. Iz pravilne razlage zakonskega besedila torej sledi, da ni mogoč delovni spor proti dokončni odločbi delovne skupnosti, s katero je bil delavcu izrečen zaradi storitve kršitve delovne dolžnosti opomin, javen opomin ali zadnji javen opomin. Ti ukrepi zoper delavca imajo značaj moralnih kazni. O teh dokončno odloča delovna skupnost sama ali po svojih organih, katerih dolžnost je, da v takšnih primerih, ko ni kontrole pravilnosti odločitve izven delovne organizacije, da odločajo objektivno in ob pravilni uporabi zakonitih določil ter splošnih pravnih načel.

M. KNAFELJC

KUPON za pravno posvetovalnico DE

ZAPISEK O SKRBI ZA ODDIH IN REKREACIJO V PODJETJU IMPOL - SLOVENSKA BISTRICA

Na glavnem tiru

● V počitniškem domu tovarne aluminijevih izdelkov «IMPOL» Slovenska Bistrica ter še v šestih drugih letoviščih, s katerimi zamenjujejo prosta ležišča, je lani letovalo 500 delavcev izmed 1360-članskega kolektiva, družinski člani v tej številki niso všteti.

● Izven kraja stalnega bivališča je dopust izkoristilo približno enako število delavcev. Z drugimi besedami povedano: »zares« letovalo je več kot 70% vseh zaposlenih.

● In zdaj, ko so vozne olajšave ukinjene, ko delovne organizacije v celoti sprejemajo skrb in odgovornost za oddih in rekreacijo svojih članov? Bodo ugotovite ob letu enake, slabše ali boljše?

● Še preden odgovorimo na to vprašanje, bi navedli nekaj podatkov o dosednji skrbi za oddih in rekreacijo, bolje rečeno o načinu, kako so jo uveljavljali.

Vsak član tega kolektiva, ki je dopustoval v počitniškem domu, ki ga imajo v Malem Lošinj (70 ležišč), v planinski postojanki pri Treh kraljih na Pohorju ali v letoviščih, s katerimi so pogodbeno sodelovali pri zamenjavi prostih ležišč, je dobil regres: 400 do 600 dinarjev dnevno (od visno od višine osebnega dohodka), vendar največ za 14 dni. Pravico do regresa so imeli tudi najoljži družinski člani, to je žena in mož (če ni oboje zaposlen) v celotnem znesku, otroci pa polovico. S tem regresom, s prispevkom v enakem dnevnem znesku in korist počitniškega doma ter z dotacijo počitniškemu domu (okoli 3 milijone dinarjev) so dosegli, da je bil dom stalno »razprodan« in da ob letu ni izkazal izgube. Najvažnejše pa je pač to, da so članom kolektiva omogočili cenen oddih. Ta skrb za oddih jih je veljala skupno 7 milijonov dinarjev (izdatki za regrese in dotacija počitniškemu domu).

Prav v teh dneh pa so člani kolektiva na množičnih sestankih vseh desetih sindikalnih odborov izrekli svoja mnenja o tem, kako naj bi za letos in v prihodnje poskrbeli, da bi navzlic ukinitvi K-15 vendar še lahko hodili na dopuste.

»Pogovarjali smo se pravzaprav o dveh stvareh,« pripoveduje tovariš Ivan Frančič, predsednik izvršnega odbora sindikalne podružnice. »Eno je bila razprava o tem, kako porabiti sredstva, ki kolektivu ostajajo na račun odstopljenega 1,5 odstotnega prispevka od bruto osebnih dohodkov. In drugo: ali in kako v prihodnje materialno podpreti delavce, da bi zares odšli na dopust.«

Mnenja so bila zelo različna. V bistvu pa so se izoblikovala tri stališča. Nekako 70 odstotkov članov kolektiva je bilo za to, da odstopljenih 1,5 odst. sredstev od bruto osebnih dohodkov razdelimo med vse, ki so bili upravičeni za K-15 vozovnice, torej med članke kolektiva in njihove najoljžije svoje. V tem primeru bi vsakdo dobil, ko bi odšel na dopust, nekako 7.500 starih dinarjev. Nekaj manj kot trideset odstotkov naših ljudi meni, da bi ta denar razdelili samo med člane kolektiva. V tem primeru bi vsakdo dobil sedemnajst »starih jurjev«. V enem izmed obratov (80 delavcev) pa se je izoblikovalo kompromisno stališče, naj bi namreč družinskim članom priznali polovičen regres. S temi predlogi bomo zdaj seznanili delavski svet, ki bo dokončno odločil.

O ostalem pa se je kolektiv v glavnem strinjal, naj bi zaposlenim ob nastopu dopusta (vseeno kje bi ga preživel) izplačali 20 do 30 tisoč starih dinarjev, odvisno od razpoložljivih sredstev v skladu skupne porabe. In razen tega: naj bi počitniškemu domu tudi za letos priznali dotacijo v dosedanjih višini, to je 3 milijone dinarjev. Bila so sicer mnenja, naj bi ga prodali (v dveh ekonomskih notah) in izkupiček vložili v razširitev sedanega rekreacijskega središča pri Treh kraljih. Večina pa je menila, da bi dom obdržali, ker podobnega — čeprav je sedanji na Lošinj precej oddaljen — najbrž zlepa ne bi več dobili. Člani kolektiva so tudi predlagali, da bi ob izmenah poskrbeli tudi za avtobusni prevoz na Lošinj, da bi tudi po tej poti zmanjšali stroške. Tudi o teh stališčih bo delavski svet razpravljal in odločal, je zaključil tovariš Frančič.

V razpravi pa so bila izrečena še druga mnenja. Tovariš Oto Nekrep, predsednik sindikalnega odbora žičnega

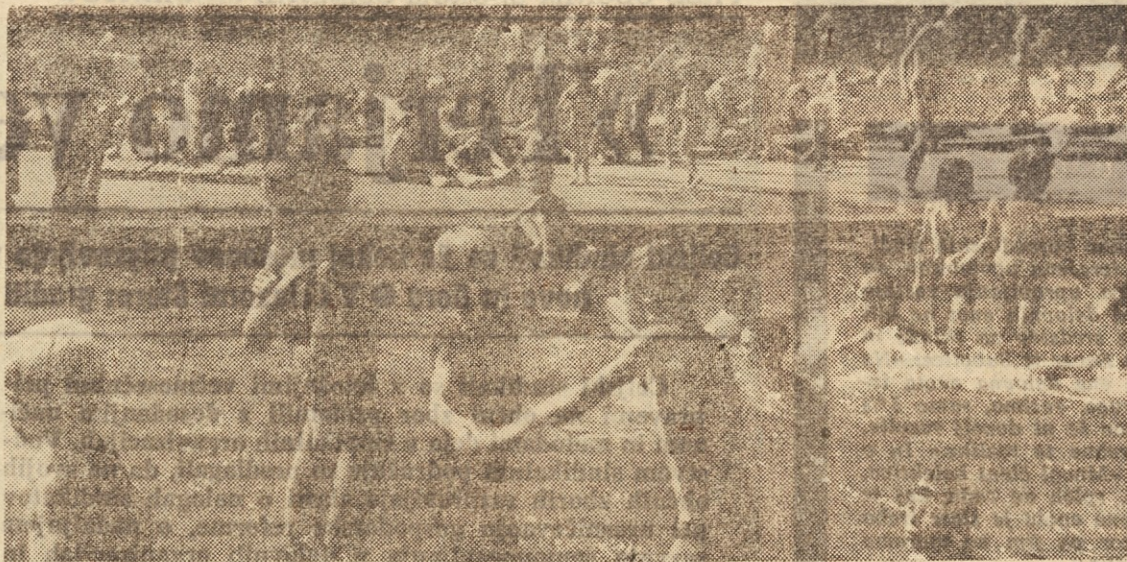
obrata tovarne «IMPOL» je povedal, da se kolektiv tega obrata zavzema za to, da bi regres priznali samo članom kolektiva, »počitniška plača« pa naj bi bila višja: povprečni osebni dohodek v tovarni v zadnjih šestih mesecih. (Letno povprečje je 68.711 starih dinarjev, op. pisca). Tako bi se izognili vsakoletnim razpravam o višini regresa, kajti tak sklep bi veljal tudi v prihodnje in ne samo letos. Tako politika bi po mnenju tovariša Nekrepa pomenila nadaljnje uveljavljanje delitve dohodka po delu, čeprav se v nekem smislu od tega načela odmika, kajti »počitniško plačo« bi razdelili glede na povprečni zaslužek v tovarni in ne glede na osebni dohodek slehernega posameznika. In še zanimivost: skoraj vsi člani te enote so poročeni, pa so vseeno proti temu, da bi regres dajali tudi družinskim članom.

»Vseeno pa se mi zdi čisto človeško, da večina naših ljudi meni, da je najbolj prav, če so regresa iz naslova odstopljenega prispevka od osebnih dohodkov deležni tudi družinski člani,« je dodal tovariš Jože Kovač, predsednik upravnega odbora. »Težko si zamislimo, da bi potem hodili na dopuste samo člani kolektiva, družino pa puščali doma. V tem primeru bi lahko naredili križ čez dopuste. Po poti, ki jo predlaga sindikat, pa bi po mojem dosegli, da se razmere ne bi poslabšale ampak ravno nasprotno. Osebo se mi zdi prav tudi to, da bi »regres« dobivali vsi dosedanjji upravičenci »sindikalnih kart«, pa najsi gredo na dopust ali ne.«

»Kako pa na te probleme gledajo samoupravni organi?« »Po mojem bodo prisluhni-li predlogom, ki jih zagovarja večina kolektiva, upoštevaje razpoložljiva sredstva v skladu skupne porabe. Rekel bi celo, da sploh ni bojzani, da predlogi — takšni, kot so — ne bi bili sprejeti,« je odgovoril tovariš Kovač.

Skrbi za oddih članov kolektiva v «Impolu» torej ne odrijava na stranski, ampak ji, nasprotno, namenjuje enega glavnih tirov njihovih politike gospodarjenja. In še nekaj, kar tudi ni nevažno: prav nič ne odlašajo in nič se ne izgovarjajo. Če bi se izkazalo, da so se zmotili, bo še zmeraj dovolj časa, da morebitne napake tudi popravijo.

M. GOVEKAR

»CASI SE SPREMENJAJO. MI SMO PRVIC VIDELI MORJE SELE V ZRELIH LETIH, NAŠI OTROCI PA GA ZE DOBRO POZNAJO.« POUVEDO DELAVCI V PODJETJU IMPOL.

Lek za trdovratno »bolezen«

(Nadaljevanje s 1. strani)

no kontrolo. Spiski in odstotki pomenijo barometer za uspehe zdravstvene službe. Kadar na primer nezgode porastejo, skuša zdravnik takoj ugotoviti vzroke, če ne gre morebiti za pomankljivo higiensko tehnično varstvo. In če je tako, potem opozori neposrednega organizatorja proizvodnje, kaj je potrebno storiti, da se ne bi nezgode ponavljale. Vsakih deset dni seznanja zdravstveni dom delovne organizacije z natančnim spiskom o bolezenskem stanju. Tako so samoupravni organi v delovnih organizacijah na takem z izdatki za del zdravstvenega varstva in lahko sproti po svoje vplivajo na zmanjšanje stroškov.

Pri sedanjem številu bolnikov opravi zdravnik v sedemurnem delovnem času 45 do 50 pregledov. Število pregledov se je tako v primerjavi z lanskim prvim polletjem zmanjšalo skoraj za polovico. Manj bolnikov v ambulanti pa omogoča zdravnikom hkrati temeljitejšo in učinkovitejšo delo. V zdravstvenem domu ugotavljajo, da so prav zato uspeli zmanjšati število specialističnih internih zdravstvenih storitev v minulemu letu za 33% v primerjavi z letom 1964. Splošni zdravniki so pozdravili tako marsikatero bolnika sami. Takšni uspehi nedvomno dvigajo ugled splošnih zdravnikov. Prav tako so uspeli zmanjšati število ponovnih pregledov za 2% v primerjavi z letom 1964, čeprav je medtem število zavarovancev poraslo. Med pomembne uspehe prištevajo tudi to, da so napotili lani približno tisoč bolnikov manj v bolnišnico. To je nedvomno rezultat razmeroma dobro urejene specialistične službe. Posegli pa so tudi v stroške za kopalniško in klimatsko zdravljenje. Lani so imeli na tem področju precejšen nered, saj se je zdravilo v prvem polletju v zdraviliščih trikrat več bolnikov kot leta 1964. Zato so lani junija, sporazumno z zavodom za socialno zavarovanje, ponovno uvedli interne komisije. Poslej hodijo na zdravljenje le bolniki, ki so takšnega zdravljenja resnično potrebni.

Nedvomno bi pa lahko glavne zasluge za izboljšanje zdravstvene službe pripisali spodbudnejšemu nagrajevanju zdrav-

stvenih delavcev. Vse do lanskega junija so bili njihovi dohodki odvisni od števila storitev. Velenjski zdravniki priznavajo, da bi bila vsa prizadevanja za zmanjšanje staleža zaman, če ne bi najprej opustili tega kriterija. Le kateri zdravnik ne bi želel na račun večjega števila storitev več zaslužiti? Kljub temu pa so bili za redni delovni čas njihovi dohodki nizki. Sorazmerno skromni zaslužki jih niso vezali na boljše delo v zdravstvenem domu.

Novoga pravilnika še niso sprejeli. V osnutku, o katerem se razpravljajo in ga dopolnjujejo, pa so poudarili dva kriterija, ki naj oblikujeta njihov osebni dohodek: zdravstveno stanje občanov in gospodarno trošenje s sredstvi. Po novem bo predvidoma zdravnik zaslužil 180.000 do 200.000 starih dinarjev. Tak dohodek pa bo lahko obdržal le, če kvaliteta storitev ne bo upadla in če bo

varčno gospodaril s sredstvi. Poudariti namreč velja, da so velenjski zdravniki spoznali, da lahko bistveno vplivajo na sredstva zdravstvenega zavarovanja, saj je glavni potrošnik teh sredstev zdravstvena služba. Pri dohodkih podruge milijarde »gospodari« tako vsak zdravnik posredno s 150 milijoni dinarjev!

Z zavodom za socialno zavarovanje so se sporazumeli, da se njihov dohodek zaradi varnejšega gospodarjenja in manjšega števila bolnikov ne bo zmanjšal. Za zdaj so naši kompromisno rešitev v tem, da bo zavod njihove storitve ocenil zato višje. Trenutno je to rešitev, kot je poudaril direktor zdravstvenega doma dr. Alojz Fljavž: »Zavod za socialno zavarovanje bi moral odmerjati dohodek na osnovi programa, potrjeno kvalitete dela zdravstvene službe pa bi bilo zdravje občanov.«

I. V.

Kamniški občani, ki imajo čut za družbeno lastnino, bodo bojda 1. aprila objavili oglas z naslednjo vsebino:

»Iščemo strokovnjaka, ki bi večjo zgradbo spravil na kolosja in jo usposobil za daljši prevoz.«

Oglas bo objavljen le v primeru, če se do napovedane časa ne javi lastnik kamniškega kulturnega doma, ki je med brati še vedno vreden kakih 56 milijonov starih oziroma 560.000 novih dinarjev.

Dokazano je, da ga je gradilo Podjetje Kamnik. Zavoljo splošnih družbenih potreb po prostorih, kjer bi si Kamničani tešili kulturno in prosvetno žejo, je tovarniški kolektiv odstopil dom krajevnih skupnosti, ta kasneje občinski skupščini in občinska skupščina delavski univerzi. Kdo je lastnik zgradbe, pa se ne ve, ker je krajevna skupnost izgubila pogodbo, sklenjeno s Podjetjem Kamnik in ker

vprašanja lastništva do zdaj ni nihče načeljal. Niti tega, kdo je dolžan dom vzdrževati, popravljati...

Zob časa pa zaradi teh nerešenih zadev domu ni priznanal. Preluknjal je streho na večih koncih, tako da je začelo gledalcem med kino predstavami kapljati na nos, pokvaril peči in morje radiatorjev... Javno kopalnišče v kletnih prostorih, edino v Kamniku, so morali zapreti... Pravijo, da bi popravila stala nič več in nič manj kot 20 milijonov starih oziroma 200.000 novih dinarjev. Zaradi teh neizbežnih stroškov zdaj nihče ne priznava lastništva doma.

Delavska univerza je sicer s svojim dohodkom za silo zamašila največje luknje na strehi, ne sprijazni pa se s tem, da bi celoten zaslužek od izobraževanja žrtvovala za popravila radiatorjev, peči in strehe. Amortizacije doslej namreč ni nihče odvajal.

Z 8. avgusta je delavska univerza zahtevala, da na občini razdijemo lastništvo in povedo, kdo je dolžan dom vzdrževati, razčiščeno pa še zdaj ni.

M. K.

S kladivom...

Strokovnjak »izgradnje« se je leta 1962 invalidsko upokojil. Da se bomo razumeli, strokovnjak ni gradbenik, temveč strokovnjak v izgradnji, organizator in vse, kar k temu sodi. Čeprav so ga invalidsko upokojili, ni bil toliko bolan, da ne bi mogel še naprej pomagati z nasveti tistim, ki so želeli graditi. No, ker pa je že bil svetovalec, zakaj bi drobil svoje sile. Kmalu po upokojitvi se je ponovno zaposlil in postal direktor v »izgradnji«. Dobival je redne osebne dohodke in obdržal še naprej invalidsko pokojnino. Izgradnja so načrtovali, izgrajevali s svinčniki in papirji, brez lopat, buldožerjev, brez vsega, kar bi dalo slutiti, da se je gradnja dejavnosti že začela. Res, potrebne so priprave, vendar so počasi postajali nervozni tisti, ki so vedeli, da je čimprejšnja izgradnja nujno potrebna. Pritisk je kalil mir tudi tistim, ki so imeli gradnjo posebno na skrbi (na vesti). Skoraj so že »zasadili« lopate, ko je prišla reforma. Z njo pa težave za vse gradnje, tudi za to, ki jo je vodil direktor v »izgradnji«. Ne, da gradnja ne bi bila potrebna, pa še kako, le »špaga«, ki ji pravimo sredstva, je bila prekratka. Tisto, kar so imeli zbrane, so domala vse »požrli« načrti, priprave itd. Torej za gradnjo je zmanjkalo sredstev, ko je bilo zanj že vse drugo pripravljeno. Po tolikem času in tolikih mukah...

Za direktorja v »izgradnji« je bila »špaga« ves čas dolga vrva. Ker pa se je začela vozlati, je, preden bi se dokončno zavozlala in skrajšala, direktor zaprosil lani za redno upokožitev. Moral je izkoristiti ugodnost enoletnega povprečja, da mu na starost ne bo pretrda predla. Odmeril so mu 187.000 dinarjev mesečne pokojnine, od osnove, ki jo je zbral z enoletnim povprečjem!

To pa še ni konec zgodbe. Ko so direktorju v »izgradnji« odmerjali pokojnino, so ugotovili, da je dobival invalidsko pokojnino in redno »plačo«. Sešteli so vse neupravičene invalidske prejemke in izdali razen upokožitvene še eno odločbo: direktor mora povrniti invalidskemu skladu okrog milijon in pol starih dinarjev, sicer...

Ta »sicer« je nagnal strah v kosti prizadetemu. Telefoni so (množično) zabrneli. Izterjevalec je ostal neizprosen. Pa so uredili tako, da je »volk sit in koza cela«. Zadevo so uredili organi upravljanja v instituciji, ki je v izgradnji. Izterjevalec so poslali zahtevani znesek s pripombo, da je to razlika v osebnih dohodkih direktorja v »izgradnji«. In kdo je v tem primeru volk? Direktor, koza pa institucija v izgradnji, ki je vesela, da je direktor šel v težko zasluženi pokoj. Kladivo je resnično prelasko, da bi vsi, ki zaslužijo, dobili z njim...

...po prstih

NAČELA ZAKONA IN NORME SPLOŠNIH AKTOV

Uparabnost in učinkovitost splošnih aktov, statotov in pravilnikov je odvisna od konkretnosti, jasnosti in preglednosti ter razumljivosti njihovih tekstov. Zakoni, statuti in pravilniki sestavljajo med seboj dopolnjujočo se celoto, ki pravno ureja organizacijo, poslovanje, upravljanje in medsebojna razmerja v delovnih organizacijah. Toda medtem ko vsebuje zakon načelne določbe in splošna načela, veljavna za vse ali vrsto delovnih organizacij, so samoupravne norme statotov in drugih splošnih aktov lahko samo podrobna in konkretna določila o organizaciji, upravljanju in odnosih določene delovne organizacije, skladna z načeli zakona, uporabna praviloma samo v tej delovni organizaciji, ne pa ponavljanje, dobesedno ali rahlo bolj preprosto, tega, kar je zapisano v zakonu.

Vsega tega ne bi kazalo ponavljati, če ne bi pregledovanje in ocenjevanje nekaterih osnutkov pravilnikov o delovnih razmerjih in tistih poglavjih v statutih, ki obravnavajo temeljne določbe o delovnih razmerjih (temeljne določbe, o čemer govori čl. 3 TZDR kot o obvezni vsebini statotov, pa je razumeti kot »temeljne« za določeno delovno

organizacijo, ne pa kot temeljna načela nasploh) pokazalo, da se tisti, ki so pripravljali tekste splošnih aktov, v veliki večini niso mogli otresti težnje, da ne bi čim več zakona kar prepisali. To prepisovanje pa se ne omejuje samo na tiste določbe zakona, ki že same po sebi odmerjajo določeno pravico in dolžnost (kot npr.: delavec ima

v teku dnevnega dela z enkratnim polnim delovnim časom pravico do tridesetminutnega odmora, ali: za nosečnost in porod ima delavka pravico do porodniškega dopusta, ki traja brez presledka 133 dni ipd.), temveč tudi na temeljna načela, ki so npr. vsebina prvega dela TZDR (čl. 1—17) in v katerih so povzete ustavne določbe o delu in pravicah iz dela in načela ter načelne določbe, ki so v zakonu in s katerimi se urejajo še druga vprašanja, ne samo tista, ki so temelj za samoupravno urejanje delovnih odnosov v delovnih skupnostih (kot npr. kaj je delovna knjižica in kdo jo izda, kaj ugotavlja sodišče v delovnem sporu, kakšne so pristojnosti in pooblastila občinskih upravnih organov, če se obrne nanje delavec, ker so mu bile kršene pravice, določene v zakonu in samoupravnih aktih ipd.).

Med vzroke takega prevzemanja in prepisovanja zakonskih norm v tekste splošnih aktov sodi predvsem zakorenjenost v praksi sestavljanja pravilnikov po prejšnjem zakonu, ko pravilniki zaradi podrobnosti zakonskih norm niti niso mogli biti kaj več kot prepisan zakon. Zdi se, da je po sredi tudi pojmovanje, da bo splošni akt bolj zakonit, če bo vseboval kar največ določb iz samega zakona. Končno so med vzroke tudi razni vzorci in recepti, ki direktno navajajo k preobremenjevanju splošnih aktov s temeljnimi načeli, splošnimi in uvodnimi določbami in predstavljajo ponavljanje načel ter določanje splošnih in uvodnih določb kot pogoj za popolnost in zakonitost splošnega akta. (Npr. teze za pravilnike o delovnih razmerjih, objavljene v Informatorjem priručniku za kadre štev. 8/9 iz leta 1965, pa tudi osnutki vzornih pravilnikov v drugih podobnih publikacijah.) Kot razlog za prepisovanje zakona se pogosto navaja tudi potreba, naj bi bil pravilnik zbirka vseh državnih in samoupravnih norm, ki ob navo pravice in dolžnosti, pravna

sredstva in postopke v zvezi z delovnim razmerjem, ker bi tako delavcu olajšali orientacijo glede njegovih pravic in dolžnosti in mu omogočali najbolj uspešno uveljavljanje teh pravic, kadar so mu kršene, ker ni pričakovati, da bi vsak delavec poznal tudi zakonite predpise.

Iz vseh teh razlogov v glavnem velik del statotov, poleg tistih vprašanj, ki morajo biti po TZDR zapisana v statutu (organi, ki odločajo o pravicah in dolžnostih iz delovnih razmerij, primeri internega razglasanja prostih delovnih mest, vodila delovna mesta, postopek in organi razpisa, primeri in pogoji dela preko polnega delovnega časa, čas, ko mora delavec, ki želi izstopiti iz delovne skupnosti še ostati na delu itd.), ponavlja pred tem ustavna in zakonska načela o delovnih razmerjih, nekateri od njih pod posebnim naslovom »temeljna načela«. Niso pa redki statuti, ki se omejujejo samo na ta splošna »temeljna načela«, medtem ko pa vprašanj, ki bi jih po zakonu morali urejati, ne urejajo, temveč prepisujejo to pravilnikom. Taki statuti po for-

SIGNALI

Ni prepozno

■ Mojstri in skupinovodje ljubljanskih Gradisovih kovinskih obratov so v teh dneh končali seminar iz higiensko tehničnih varnosti. Pobudo zanj je dalo vodstvo kovinskih obratov. Ko je izobraževalni center pri Gradisu za pobudo »zagrabil«, so seveda mnogi čudno pogledali, da bodo morali celo pri petih križih v šolo. Posebnih težav pa s šolarji kljub temu ni bilo, ker so se kmalu sporazumeli »da za učenje ni nikdar prepozno.«

Kaj je napolnilo kovinske obrate, da so se odločili za tak seminar? Predvsem to, da je število nesreč pri delu in vse posledice, ki jih nezgode zapuščajo, čedalje večje, neposredni organizatorji proizvodnje pa zelo malo vedo o higiensko tehnični varnosti, da bi lahko vplivali na zmanjšanje nesreč. Eden izmed udeležencev seminarja, mojster mehanične delavnice, je povedal po končanem seminarju tole: »Denar, ki smo ga porabili za seminar, smo dobro naložili. Morda je sprva marsikdo med nami podvomil v pomembnost tečaja, zdaj pa le vidimo, celo starejši mojstri, da smo se naučili marsičesa novega. Predavatelj pa je bil tak, da bi kar naprej poslušal. Vse, kar moramo vedeti o higiensko tehnični varnosti, nam je razložil jasno, tako po domače, da smo ga lahko prav vsi razumeli!«

Gradisovi kovinarji so s svojo idiciativo pobudili tudi druge obrate in v izobraževalnem centru pravijo, da bodo preko podobnih seminarjev izšolali vse mojstre in oddelkovodje.

Bela vrana

■ Mariborska tovarna Lilet izdeluje večidel modno žensko obutev, ki je več kot polovico izvažala. Skrb kolektiva, da bi šel v korak s Parizom, se vidi na izdelkih, še bolj pa je razvidna iz tega, da je nedavno poslal svoje modelarje za štirinajst dni v Francijo. Druge tašne varnice čevljev opravičujejo majhen izbor modne obutve s premajhno, administrativno določeno razliko med prodajnimi cenami klasične in modne obutve. Mogoče bi jim v Liletu brezplačno zaupali skrivnost, kako se brez izgube izdeluje tudi modna obutev?

Analize - dolžnost in konjiček

Ko je doštudiral ekonomijo je bil nekaj let analitik v gradbenem podjetju »Konstruktor« Maribor. Tokrat sem ga našel v istem podjetju za vrati, na katerih piše: direktor gospodarsko računskega sektorja. Pišem o Leonu Repovžu, ki se je — razen zadnje leto, ko je bil študent svojega sedanjega podjetja — sam »živel« kot član raznih glasbenih ansamblov in ki zdaj čaka dan, ko bo zagovarjal magistrsko disertacijo na temo: problem izbora optimalnega asortimenta pri maloserijski proizvodnji z gledišča relativno fiksnih stroškov.

Star je šele 29 let... Analize pomenijo njegovo dolžnost in konjiček. »Poglejmo samo nas gradbince,« pravi. »Ko je še bila konjunktura, na licitacijah ni bilo dosti konkurentov. Takrat smo se lahko licitirali »na okroglo«, kakor pravimo mi gradbinci. Zdaj se licitacij

udeležuje po deset in več podjetij. Kar tako »na pamet« pri cenah ne moreš postaviti, ne da bi vedel, kako boš pokrtil razliko.«

S pogledom preletel skladovnico papirjev, ki se nanašajo na isto gradnjo. Številke, številke — nekatere prečrtane in znova napisane z rdečim črnilom. »Tukaj smo zniževali, ker...« Iz predala izvleče spet drugo mapo s papirji in številkami. »...ker imamo še te podatke, ki nam dovoljujejo, da smo vseeno prevzeli delo, o katerem se pogovarjamo, ne da bi delali z izgubo. Vzemimo spet naše podjetje, našega »Konstruktorja«. Ob osnovnih sredstvih v vrednosti 600 milijonov starih dinarjev (po nabavni ceni) in 950 zaposlenih so fiksnii stroški relativno visoki. Na trgu zato ne moremo biti tako elastični kot kako drugo podjetje, ki ima manj mehanizacije in veliko več delavcev. Delavcev namreč nismo in ne bomo od-

puščali, ker mehanizacija končno nič ne pomeni, če ni ljudi, ki bi z njo delali. Tako smo lani, ko je prišla reforma, začasno poskusili s kalkulacijami po mejnih stroških. To je opravičljivo na kratke roke. Rezultat? Obseg del na zaposlenega se ni zmanjšal. Delež sredstev za poslovni sklad je navzlic reformi relativno in absolutno večji kot v letu 1964. Osebnii dohodki (ob skrajšanem delavniku!) so se v enem letu v povprečju dvignili od 45.300 na 58.500 din. Zadnje mesece pa so zaslužki, razumljivo, vse višji. Novembra smo imeli povprečje 67 tisoč dinarjev, decembra 72.500 dinarjev, januarja — ko je bilo manj dela — pa so bili dohodki enaki novembrskim. Zdaj bomo prejeme še valorizirali, kajti dosežanja zvišanja so samo rezultat dela in pa vpliv zmanjšanih družbenih dajatev, kar smo tudi prinesli na osebne dohodke. Z zvišanjem zaslužkov za 15 do

20 odstotkov želimo, razen drugega, urediti tudi razmerja v delitvi, da bi tudi strokovnjaki bili bolj stimulirani za delo, ki ga opravljajo.

V rokah ima spet novo mapo s podatki. »Veste, sami zase spremljamo gibanje osebnii dohodkov, produktivnosti in življenjskih stroškov. Koliko

se pri tem lahko zanesemo na statistične podatke, zdaj ni važno. Podatki, kakršni že so, pa vendar povedo, da osebni dohodki šele od novembra naprej spet pokrivajo zvišane življenjske stroške, za nazaj — mislim na prve mesece po reformi — pa smo globoko v minusu. Z valorizacijo bomo tudi to krivico vsaj malo omilili.«

Naštevata podrobnosti, kako bodo pokrivali zvišane osebne dohodke ob nespremenjeni delitvi dohodka na sklade in osebne dohodke. »Plana še nikoli nismo tako natančno preštudirali kot letos, še nikoli ga nismo tako razčlenjevali na elemente in še nikoli se nismo toliko pogovarjali o elementih, kjer so ali bi lahko bile rezerve. Pokazalo se je, da vse možnosti rentabilnejšega gospodarjenja še zdaleč niso izčrpane. Morali pa bomo delati, dosti bolj se bo treba truditi, da bi dosegli tisto, kar želimo in hočemo, to je: najmanj takšno realizacijo kot v minulem letu,« je zaključil Leon Repovž.

-mG

POSVETOVANJE O INTERNI ZAKONODAJI DELOVNIH ORGANIZACIJ V OBČINI LJUBLJANA-CENTER

Ni vzrokov za počasnost

Te dni je občinski sindikalni svet Ljubljana-Center organiziral posvetovanje o interni zakonodaji delovnih organizacij in o programih za prehod na 42-urni delovni teden. Razen predstavnikov sindikata so se posvetovanja udeležili tudi člani občinske skupščine Ljubljana-Center, delavske univerze Boris Kidrič ter predstavniki poslovnih združenj v občini Center.

Na posvetovanju so prisotni ugotavljali, da je statutarna komisija pri občinski skupščini Ljubljana-Center do 11. februarja prejela 124 dopolnjenih osnutkov statutov delovnih organizacij s področja gospodarstva. Kljub nekaterim pomanjkljivostim v dopolnjenih statutih so gospodarske organizacije naredile od statutov, sprejetih po novi ustavi, pa do izpolnjenih, precejšen kvalitetni premik. Rešitve v statutih dokazujejo zrelost delovnih skupnosti, ki se odražajo v naporih vsega kolektiva in ne več le posameznikov. Precej kritični pa so bili udeleženci posvetovanja do izdelave pravilnikov o delovnih razmerjih, saj razen štirih delovnih organizacij v občini Ljubljana-Center, še nihče nima izdelanih omenjenih pravilnikov. Kljub priporočilom občinskega sindikalnega sveta in skupščine, naj

delovne organizacije, takoj po izidu temeljnega zakona o delovnih razmerjih uredijo delovna razmerja z začasnimi sklepi samoupravnih organov, oziroma naj čimprej izdelajo tudi pravilnike; v delovnih organizacijah tega niso resno upoštevali. Res je, da po omenjenem priporočilu občinska skupščina delovnih organizacij ni več opozarjala na usklajevanje splošnih aktov s temeljnim zakonom o delovnih razmerjih, je pa zato

občinski sindikalni svet, razen priporočila, posređoval delovnim organizacijam ustrezne materiale, ki so jih izdelali strokovnjaki s področja delovnega prava. Omenimo naj še, da je občinski sindikalni svet Ljubljana-Center v okviru delavske univerze Boris Kidrič organiziral tudi posebne seminarje. In kljub prizadevanju sindikatov v večini delovnih organizacij ljubljanske občine Center normativnih aktov še niso sprejeli.

V zvezi z izdelavo programov za prehod na 42-urni delovni teden, so se pristojni na posvetovanju zavzeli, da je treba pomagati zlasti manjšim delovnim organizacijam. Imenovali so tudi dve komisiji, prvo, ki naj bi spremljala izdelavo pravilnikov o delovnih razmerjih ter drugih aktov interne zakonodaje v delovnih organizacijah, in drugo komisijo, ki bo pomagala delovnim organizacijam pri programih za prehod na 42-urni delovni teden. M. Z.

Na temo REFORMA so rekli

● PETAR STAMBOLIČ, predsednik zveznega izvršnega sveta, v aktualnih pogovorih v oddaji beograjske televizije 17. februarja:

»Novi sistem razširjene reprodukcije terja svobodno gibanje kapitala. To je treba nujno zagotoviti, ker brez tega ni enotnega tržišča. Najvažnejše je, da ustvarimo pogoje za svobodno kroženje sredstev in to kar najširše in brez vsakih predsodkov. To je razumeti tako, da mora biti vsakemu podjetju, ki je pripravljeno vložiti svoj dinar zunaj podjetja, popolnoma zagotovljeno, da tega dinarja ne bo v nobeni priložnosti izgubilo, da ga ne bo inflacija realno razvrednotila. Ekonomska politika mora zagotoviti stabilnost, tako da bo imel posojilodajalec zadostna jamstva, da ne bo oškodovan. Naloga sistema pa je, da jasno in razločno prizna, da mora vsak dinar, ki ga kak kolektiv vloži v drugo podjetje, prinašati določeno korist.«

● JANKO SMOLE, predsednik republiškega izvršnega sveta, na zasedanju skupščine SRS 16. februarja:

»V letu 1960 je bil razpon med osebnimi dohodki med nekvalificiranimi in visokokvalificiranimi delavci 1:2,3, v letu 1964 pa le še 1:1,86. Številne informacije nakazujejo, da osebni dohodki nekvalificiranih delavcev naraščajo po rešeni skoraj za dvakrat toliko kot osebni dohodki visokokvalificiranih delavcev. Take težnje so zavirale uveljavljanje doslednejše delitve po delu in zmanjševale predvsem prizadevanja kvalificiranih delavcev in strokovnjakov za racionalizacijo proizvodnje na sodobnih ekonomskih in tehnoloških osnovah, da ne omenim drugih posledic in vseh vrst težav. Primitivistične, uravnilovske težnje, ki se sklicujejo samo na enakost in pravičnost, ne da bi upoštevale delo in delovno produktivnost, lahko v naših sedanjih razmerah objektivno pomenijo samo delovanje zoper reformo, zoper njene smotre.«

● MAKŠ JAMŠEK iz sindikalne podružnice Dramag Radlje, na občnem zboru občinskega sindikalnega sveta Radlje ob Dravi:

»Z ustavo smo uzakonili, da se delovnim organizacijam ne sme odvzeti njihov dohodek v obliki različnih prispevkov, toda državni sekretar lahko predpiše ali s kakršnimkoli že državnim aktom naloži delovnim organizacijam delo, ki požira dohodek. Konkreten primer: ko je bilo treba prenesti davek iz proizvodnje in trgovino, smo dobili nalogo, naj popišemo zaloge. Navodilo, kako jih je treba popisati, in obrazci sami so bili tako nestrokovno izdelani, da bi jih najbrž osemletkarji sestavili bolje, kot pa so jih avtorji. Zaradi nestrokovne priprave popisa je stala predreformna inventura državo sigurno za 800 milijonov dinarjev več, kot pa bi bil popis zalog veljal, če bi se nanj dobro pripravili. Ali pa sam prenos davka: v Uradnem listu številka 39/1965 je izšel o tem prvi predpis, v naslednji številki prvi popravek, v številki 42 drugi popravek itd. Zaradi širokih pooblastil, ki jih ima državna uprava in ki jih izkorišča nestrokovno, je dohodek gospodarskih organizacij občutno manjši, kot bi bil, če bi bilo delo državne uprave racionalno, strokovno in učinkovito.«

več tudi vsebinska hiba. Splošni akti so po ustavi zbir konkretnih samoupravnih norm, katerih izhodišče in temelj so po eni strani ustavna načela o delovnem razmerju in zakonske določbe o medsebojnih pravicah in dolžnostih iz skupnega dela, po drugi pa dogovor delovne skupnosti, kaj je v določeni delovni skupnosti pravica in dolžnost in kako se medsebojna razmerja, ki jih delovni ljudje vzpostavljajo v delovni organizaciji, samoupravno urejajo. Skladnost z zakonom in konkretnost v določanju medsebojnih pravic in dolžnosti je pogoj učinkovitosti in uporabnosti samoupravnega akta v vsaki situaciji.

Ponavljanje splošno veljavnih načel ustave ali zakona daje samoupravnim aktom značaj deklaratornosti in programatičnosti, ki je zlasti ob pomanjkanju jasno in razumljivo določenih dolžnosti, odgovornosti in pravic, neučinkovito. Razen tega ustvarja takšno prepisovanje zakonskih norm v tekste splošnih aktov obširnost in nepreglednost teh aktov. V njih se prave samoupravne norme v množici besed in prevzetih

pravnih formulacij porazgube, kar ima za posledico bistveno zmanjšano razumljivost in uporabnost samoupravnih aktov. Če pa še izvirne samoupravne norme niso konkretne in precizne in so po številu v manjšini, postane praktična uporabnost takih aktov minimalna. Ker morajo biti po Ustavi in zakonu samoupravne norme konkretne, postane tudi zakonitost takih aktov, čeprav pretežno slede besedilu zakona, vprašljiva. Končno ni namen samoupravnih aktov, da so kodeks vseh pravic delovnega človeka in nekakšen njegov pripomočnik, temveč samo kodeks pravic in dolžnosti iz določenega delovnega razmerja. Glede drugih pravic, poti in sredstev, ki jih lahko delavec uporabi, pa mu je delovna organizacija dolžna po zakonu omogočiti potrebno orientacijo in informacije.

Črtanje in »čiščenje« samoupravnih aktov vseh tistih določil, ki so zapisane že v zakonu in ki zaradi svoje splošnosti tja ne spadajo, lahko samo dviga kvaliteto in funkcionalnost samoupravnih aktov.

VLADO VODOPIVEC

P oprosil sem predsednika izvršnega odbora sindikalne podružnice obrtnega podjetja »Združeno čevljarstvo«, naj našim bralcem pove, s čim se je v zadnjih nekaj mesecih najbolj ukvarjal njihov sindikat. Predsednik je dejal: »Odkar smo spoznali, kakšne so intencije reforme, se zlasti ukvarjamo s problemi proizvodnje in produktivnosti.« »Bi lahko bili bolj konkretni?«

»Vzemimo na primer problem klincev. Poprej smo uporabljali klince, ki jih proizvajajo podjetja »Les« iz Podgore, ki pa so bili tako slabi, da smo jih porabili trikrat več, kot je lukenj v podplatu. Zaradi tega smo imeli dvojno škodo. Pri klincah in pri času. Pa sem na seji kolegija v imenu sindikata predlagal, da začnemo kupovati klince pri podjetju »Les« iz Podgode, ki so boljši in porabiš jih le dvakrat več, kot je lukenj v podplatu. Kolegij je moj predlog sprejel.«

»Dovolite, tovariš predsednik, že res, ta problem je zanimiv, toda...«

»Saj ni šlo samo za klince. V tem času smo reševali tudi problem opetnikov. Prej smo uporabljali zanje dobro in drago usnje, ki ga je primanjlo, to dejstvo pa je zaviralo našo proizvodnjo. Analiziral sem ta problem in na seji kolegija v imenu sindikata predlagal, naj poslej uporabljamo za opetnike špolt, kot to že zdavnaj delajo v industrijsko razvitih zahodnih deželah.

SINDIKALNE AKCIJE

pa prehitro se je sušilo — že takrat, ko si ga mazal. Dogajalo se je, da si prst dobesedno pripopal na podplat. Pa se nihče ni spomnil, da bi šel na kemični inštitut in tamkajšnjim strokovnjakom predlagal, naj najdejo formulo za proizvodnjo takega lepila, ki bi ga lahko delali kar v delavnicah in bi bilo cenejše in boljše. Jaz pa sem se spomnil, o tem sem govoril na sestanku kolegija, ki je moja pobuda sprejel, inštitut nam je pomagal in tako smo problem lepila enkrat za vselej ertali z dnevnega reda.«

»Lepo prosim, tovariš predsednik, pustiva za zdaj klince, opetnike in lepilo...«

»Toda to so bili vendar naši osnovni problemi. Lahko bi jih imenovali tudi ozka grla v naši proizvodnji. Mi smo sicer

obrtno podjetje, toda proizvodnjo imamo sodobno organizirano. Delamo po tekočem traku. In če pri eni delovni operaciji pride do zastoja, se to pozna pri vseh naslednjih fazah proizvodnje. Saj je vendar jasno. Če so denimo šila slaba in se lomijo, tega ne občuti samo delavec, ki šiva z dreto, pač pa vsi delavci, ki delajo naslednja dela. Ko bi le vedeli, koliko težav smo imeli,

preden smo našli takšna šila, ki se ne zlomijo tako kmalu. Najmanj štirikrat sem na kolegiju govoril o tem problemu. In tudi ta problem je zdaj rešen.«

»Oprostite, tovariš predsednik, toda jaz bi res rad slišal, kaj je v minulih nekaj mesecih delal sindikat. Mislim sindikalna organizacija. Njen izvršni odbor. Člani kolektiva. Kaj ste storili kot organizirana politična sila?«

Predsednik se je zamislil in dejal: »Veste, tovariš, s političnim delom imamo velike težave. Članov sindikata ne dobiš na sestanku, pa jih lahko še tako prepričuješ. Se niso dovolj zreli. Ne razumejo današnjega časa. Saj še članarino neradi plačujejo.«

JANEZ VOLJČ

Intervju s predsednikom republiške gospodarske zbornice

Zastarela in toga zakonodaja zadržuje ekonomsko zares utemeljeno povezovanje in sodelovanje delovnih organizacij. Gospodarska reforma terja kar največjo poslovno učinkovitost v takšnih odnosih, da bi lahko temeljito izkoristili tudi »zunanje rezerve«, to je kooperacijo, specializacijo in druge oblike delitve dela

KONTROLA KVALITETE BLAGA V NOVOTEKSU

FOTO SLUŽBA DE

VLOGA IN DELO POSLOVNIH ZDRUŽENJ

neučinkovitost vlaganj. Pretakanje sredstev med gospodarskimi organizacijami, med gospodarskimi strokami in med geografskimi področji je na ta način zavrtlo. Delovni kolektivi ostajajo zgolj nosilci razširjene reprodukcije v svojem zaprtem krogu, niso pa nosilci razširjene družbene reprodukcije, nosilci vlaganj sredstev tja, kjer bodo omogočala ustvariti največji dohodek in s tem največje materialne koristi za kolektiv in družbeno skupnost.

Menim, da je treba delovne kolektive zelo otipljivo vzpodbuditi, da ne bodo več dejavni samo v lastni proizvodnji, temveč da bodo svoja sredstva vlagali tudi v drugo proizvodnjo in se pri tem povezovali s kolektivi, ki imajo enake interese, povezovali bodisi preko bank, poslovnih združenj ali pa neposredno. To velja zlasti za dejavnosti, ki se med seboj dopolnjujejo.

Najbolj otipljivo vzpodbudo za takšno ravnanje kolektivov vidimo v zagotovitvi materialne koristi, ki bo v svojem rezultatu večja, kakor bi bila, če bi vlagali svoja sredstva v lastno proizvodnjo. To, kar omogočamo v okviru sedanjega bančnega sistema posredno (plačilo obresti na ustanoviteljske deleže in določena udeležba na čistem dohodku), bi bilo po našem mnenju potrebno zagotoviti tudi neposredno, kadar gre za skupne poslovne akcije več organizacij, bodisi v okviru poslovnega združenja ali pa mimo njega. To pomeni, da bi člani združenja, ki več vlagajo v skupen posel, imeli tudi ustrezen delež v delitvi ostanka čistega dohodka.

Menimo, da bi na ta način odprli možnost za uresničevanje teze, ki je bila izrečena v zvezi z ureditvijo našega bančnega in kreditnega sistema, da so delovne organizacije in njihova poslovna združenja osnovni nosilci družbene razširjene reprodukcije.

Poslovna združenja bodo s tem našla veliko bolj vsebinsko področje dela kot doslej. Omogočiti jim je treba polnopravno opravilno sposobnost tako v formalnem, kakor tudi v materialnem smislu. Kako daleč bodo člani to sposobnost širili ali omejevali, naj bo odvisno od konkretnih pogojev in odločitev članov v okviru skupne pogodbe o poslovnem sodelovanju ali ustanovitvi poslovnega združenja.

Tudi zbornica bo lahko mnogo bolj učinkovita pri iskanju možnosti za takšno poslovno sodelovanje tako doma, kot med republikami in s tujino; učinkoviteje bo prispevala k razpletanju nešteti ovir, ki že leta in leta obstajajo na tem področju, pa jih ni bilo mogoče razrešiti navzlic precejšnjim subjektivnim prizadevanjem (*Iskra, R. Cajevac, RIZ; dvojne neracionalne zmogljivosti, avtarkija v okviru podjetij in podobno). Gospodarska reforma, ki bistveno doprinese k decentralizaciji sredstev na delovne kolektive, terja zato kar največjo gospodarsko učinkovitost v takšnih odnosih, da bi področje »zunanjih rezerv« zares temeljito izkoristili.

»Kako zagotoviti prenos stališč zbornice na poslovna združenja in od združenj na delovne organizacije ter obratno, kako prenašati stališča podjetij na združenja in od združenj na zbornico: skrajka, kako po tej poti doseči, da bi zbornica dejansko predstavljala stališča in težnje gospodarstva,« se je glasilo drugo vprašanje.

— V odnosih med podjetji, poslovnimi združenji in gospodarskimi zbornicami ne gre za neko prenašanje stališč navzgor ali navzdol. Gospodarska zbor-

nica so vendar njeni člani; gospodarske organizacije pa tudi poslovna združenja so člani zbornice, pri čemer se razlikujejo v tem, da so prve za sedaj obvezni člani, druga pa prostovoljni. Stališča zbornice potemtakem oblikujejo njeni člani v zborih svetov in drugih organih v zbornici, v njenem upravnem odboru in skupščini, ki je njen najvišji organ. Zelo narobe bi bilo, če bi hoteli poslovnim združenjem kot izrazito gospodarsko poslovnim dejavnikom naprti kakršne koli zborniške naloge, ki naj bi jih prenašala od članov v zbornico ali obratno. To bi zares popačilo smisel delovanja zbornice, v kateri naj se razrešujejo nešteti gospodarski problemi ne le s stališča posameznih članov in njihovih strok, temveč zlasti s stališča vsega gospodarstva. Pri tem je zbornica obrnjena predvsem k svojim članom, da pospešuje napredna prizadevanja v njihovi gospodarski dejavnosti, obrnjena pa je tudi k družbeno političnim skupnostim in njihovim organom, da vzpodbujajo in prispeva k vzpostavljanju takšnih pogojev gospodarjenja, ki bodo omogočali večjo gospodarsko učinkovitost njenih članov, je zaključil tovariš Dolinšek.

-mG

Ko poslušam razgovore o tem, kako uresničujemo reformo, pa naj jih poslušam na kateri koli ravni že, v skupščinskih odborih, na sindikatih ali kje drugje, se ne morem znebiti vtisa, da bolezenske znake našega gospodarstva še vedno, kljub reformi le opisujemo, namesto da bi začeli gospodarstvo bolj energično zdraviti. V razpravi na zasedanju skupščine SRS o letošnjem načrtu gospodarskega razvoja so tako spet poudarili, da sta obseg in struktura investicij najbolj občutljivi točki v celotni ekonomski politiki ter da investicijska mrzlica, s katero smo imeli opraviti v preteklosti, še vedno ni v celoti obvladana in predstavlja tudi najbolj ranljivo točko reforme.

To dejstvo, ki smo ga povzeli iz skupščinske razprave, je resnično in ga ni treba posebej utemeljevati. Že na zadnjem plenumu republiškega sindikalnega sveta smo slišali, da se je vrednost osnovnih sredstev v izgradnji povečala od konca leta 1962 do konca septembra lani od 37,9 milijarde na 95,2 milijarde starih dinarjev ter da za-

Diagnoza in zdravilo

radi zamude v investicijski gradnji naše gospodarstvo ni ustvarilo kar 27,9 milijarde starih dinarjev predvidenega dohodka. Ta podatek je skupščinska razprava dopolnila še s podatkom, da bi bila lahko ob nespremenjenem obsegu vlaganj v osnovna sredstva stopnja rasti družbenega proizvoda za približno četrtino večja od dejanske dosežene, če bi v letih 1963 do 1965 zadržali takšno razmerje med aktiviranimi in neaktiviranimi investicijami, kot smo ga imeli v letu 1962.

Ti podatki o gospodarski škodljivosti ekstenzivnega širjenja obsega investicijske gradnje in strukturne neusklajenosti investicij so tako zgovorni, da jih ni treba posebej komentirati.

Toda praksa kaže, da se ljudje in organi, ki se vedno odločajo o politiki financiranja razširjene reprodukcije (tržne zakonitosti niso še niti začele vplivati na usmerjanje naložb v razširjeno reprodukcijo niti nimajo delovni kolektivi tolikšne materialne osnove, da bi imela njihova beseda odločilno veljavo), ob teh številkah še vedno niso resno zamislili, sicer bi ne dovolili denarnim zavodom, naj odobravajo investicije za dokončanje investicijskih del v približno enakih odstotkih, ne glede na to, katere objekte naše gospodarstvo bolj potrebuje in gradnjo katerih bi kazalo zaradi težav, ki smo vanje zašli pred reformo, začasno ustaviti in odložiti. Ob tej ugotovitvi se logično zastavlja vprašanje, kje je vzrok, da naša investicijska politika tudi v času reforme ni postala selektivna, da tudi v času reforme nasprotuje njenemu osnovnemu cilju: uravnovesiti gospodarstvo in pospešiti gospodarsko rast.

Slovenski sindikati so že pred meseci zahtevali, naj odgovorni organi in denarni zavodi jasno povedo, katere investicijske objekte velja hitro dograditi in gradnjo katerih povsem zaustaviti, saj lahko le jasna beseda o investicijski politiki, ki je tako zelo povezana z uresničitvijo gospodarske reforme, zagotovi tudi uspeh reforme. Toda na to zahtevo ni bilo nobenega pravega odmeva. Zato je Republiški svet sindikatov na svoji zadnji plenarni seji ponovno oblikoval stališče, da je treba pospešeno zaključiti tiste investicije, ki bodo hitro vrnilo vložena sredstva in povečale naš narodni dohodek, tako da bi lahko več narodnega dohodka namenili za zaključek ostalih investicijskih del in za modernizacijo našega gospodarstva. Na odmev tako oblikovanega stališča zdaj čakamo.

Odpira se torej vprašanje, kdo je odgovoren, da tudi v Sloveniji ne uresničujemo dovolj odločno osnovne naloge reforme: uskladiti strukturo in obseg investicij z realnimi možnostmi gospodarstva. Na to vprašanje je težko odgovoriti na kratko, ker je odgovornost družbeno političnih skupnosti težko opredeliti. Lahko pa že danes z vso gotovostjo rečemo: nihče drug kot tisti organi in ljudje, ki so tako v času reforme kot pred njo dejansko odločali o investicijski politiki in o razširjeni reprodukciji.

Večina delovnih kolektivov ni!

VINKO BLATNIK

NA ROB POSVETOVANJA KOVAŠKIH PODJETIJ SLOVENIJE V ZREČAH

Vsak zase ali vsi skupaj

Morda najbolj dragocena ugotovitev s posvetovanja kovaških podjetij Slovenije, ki je bilo pred dnevi v Zrečah, je, da delitev dela v slovenskem, še raje in bolje pa v jugoslovanskem gospodarskem prostoru, pomeni pravzaprav edino pot, da se kovaška industrija vendarle že skopje na zeleno vejo.

O tem se (slovenska) podjetja v načelu zdaj strinjajo, kakor obenem obžalujejo, da so prvič po vojni, torej v dvajsetih letih, šele zdaj sedli za isto mizo in spregovorili o skupnih problemih predstavniki kovaških podjetij v naši republici.

Po tej strani sodeč je bilo posvetovanje — pripravila sta ga Gospodarska zbornica SRS in republiški odbor sindikata delavcev industrije in rudarstva — potrebno, koristno in tudi uspešno.

Spregovoriti pa velja še o drugih stvareh, ki so na videz drugačnega pomena, pa prav zato, ker gre za nerazčiščena stališča in tradicionalno »praksos«, vnašajo v življenje teh kolektivov negotovost, težave in zmedo. »Krivec« — čeprav nanj ne pokažemo ravno s prstom — naj bi bila gospodarska reforma.

V kovaških podjetjih na primer ugotavljajo, da so se v času po reformi surovine podražile za 35 do 50 odstotkov. Zaradi tega se je akumulacija podjetij te stroke zmanjšala za eno tretjino. Najbolj so prizadeti proizvajalci polizdelov, na primer odkovkov za motorno industrijo, ki so v zadnjih dveh letih pred reformo celo znižali cene. Pri tem jih je »ujela« reforma, cen niso mogli zvišati (ukinjeni prispevek iz dohodka te razlike tudi ne pokriva) in zdaj se že pojavljajo težnje, da bi se vsaj delno usmerili nazaj

(in na novo!) v proizvodnjo kos ter drugega poljedelskega orodja, ki je na trgu deficitarno, kar s pridom izkoriščajo proizvajalci teh vrst izdelkov. Tako se razkrajna delna specializacija, pogojena z dogovori v okviru poslovnega združenja Fužinar, ki združuje večino tovrstnih podjetij.

Predstavniki kovaških podjetij poudarjajo, da so znotraj panoge sicer še velike rezerve — predvsem v tehnološki in delitvi dela, da pa bi bilo v sedanjih razmerah najbolj prav, če bi jim dovolili takšno zvišanje cen, s katerimi bi pokrili stroške zaradi dražjih surovin.

S takšnim predlogom, oziroma zahtevo — kakor pač hočete razumeti — se lahko strinjamo samo v tem, da bi bilo nemara res koristno in potrebno znova proučiti položaj posameznih gospodarskih dejavnosti, ki naj bi — v načelu — z reformo pridobile enake pogoje gospodarje-

nja. Če bi se pokazala prevelika neskladja (zdaj je še prezgodaj, da bi to trdili z vso gotovostjo), potem bodo spremembe nujne na področju cen. Več kot gotovo pa je, da rešitev trajnejšega pomena tiči drugje. Na posvetovanju v Zrečah so jo tudi nakazali: v večji delitvi dela v okvirih slovenskega in jugoslovanskega gospodarskega prostora.

To bi pomenilo specializacijo proizvodnje, velike serije, nižje stroške in s tem možnost naglejših modernizacij ob večji konkurenčni sposobnosti. Če bi doslegli to, potem ne bi ugotavljali tako neprijetnih dejstev, kot je na primer upadanje stopnje izkoriščenosti zmogljivosti: leta 1961 — 81,5 odstotka, leta 1963 — 67,5 odstotka, lani kakih 55 odstotkov. Pri tem se — z izjemo kovaške industrije v Zrečah in tovarne kos v Lovrencu na Pohorju — nobeno podjetje bistveno ni moderniziralo ali rekonstruiralo. Manj kot deset ali celo manj kot pet let stare naprave pomenijo »belo vrano«, na splošno pa se vrši starost strojev ter druge opreme tam nekje med 40 in 60 leti. Ob tako zastarelih zmogljivostih in razdrobljeni proizvodnji vsa prizadevanost in tudi znanje proizvajalcev ne morejo kljubovati tehničnemu napredku, razvitejši tovrstni industriji v drugih državah in sodobneje opremljenim novim tovarnam v drugih republikah.

Za izhod iz težav so slovenski »kovačiči« predlagali torej dva alternativna predloga: načelno in perspektivno — večjo delitev dela, čimprej pa zvišanje cen. Ni

težko uganiti, da to slednje potiska na stranski tir tisto prvo, prav gotovo edino učinkovito rešitev. Bili bi utopisti, če bi verjeli, da bi se kovaška industrija — ob morebitnih odobrenih višjih cenah — zagnala v razreševanje lastnih problemov s takšno vneto in nujno, kakor se — na srečo — zaganja zdaj. Tako so se dogovorili, da bodo v okviru gospodarske zbornice ustanovili posebno sekcijo za kovaštvo, ki naj bi proučevala in pospeševala proizvodnjo in poslovnost sodelovanje na osnovi temeljitejših proučitev tržišč, morebitno sodelovanje v skupnem poslovnem združenju, naposled pa tudi strokovno sodelovanje v okviru Zveze društev inženirjev in tehnikov.

Mnenja so torej enotna, da bi bila delitev dela v proizvodnji koristna in potrebna, da pa bi bila delitev dela v proizvodnji lahko zvišala cene ne da bi se vprašali, ali bi trg to prenesel. Čas bo pokazal, ali bodo v kolektivnih največ pozornosti namenili rešitvam dolgoročnejšega pomena, ali pa bodo zagovarjali drugo varianto, ki je mnogim kar pogodu zaradi sedanje konjunkturo na trgu poljedelskega in drugega orodja. Nadaljnje razčiščevanje stališč v razpravi o predlogu razvoja specializacije kovaške industrije, ki ga je pripravila republiška gospodarska zbornica, bo prav gotovo doprineslo svoj delež, da bi prišli do odgovora, kaj je za kolektive del strok boljše: da nastopajo vsi skupaj ali pa drug proti drugemu in vsak zase.

MILAN GOVEKAR

Ali veste...

...da je znašal delež investicij za osnovna sredstva od celotnih razpoložljivih sredstev v letu 1963 35,2 odst., v letu 1964 33 odst., lani pa le še 25,5 odst., kar je vsekakor pripomoglo, še posebno v času reforme, k stabilnejšim odnosom na trgu in dinamičnemu naraščanju menjave s tujino;

...da zajema kooperacija v Sloveniji samo 12 odst. vse kmetijske proizvodnje in še to na področju blagovnega prometa, medtem ko bi bilo treba, če hočemo doseči hitrejšo kmetijsko rast, kooperacijo

usmeriti na področje primarne proizvodnje in predelave; ...da je razpolagala republika še lani s sredstvi za investicije v višini kakih 20 milijard starih dinarjev, letos pa razpolaga le z amuitetami družbeno investicijskih skladov, ki bodo znašale le nekaj več kot 5 milijonov starih dinarjev;

...da so se izdatki za socialno zavarovanje v Sloveniji v zadnjih letih ogromno povečali. V letu 1962 so znašali še 65 milijonov starih dinarjev, letos pa naj bi že 170 milijonov dinarjev. Delež sredstev socialnega zavarovanja v narodnem dohodku se je tako dvignil v tem razdobju od 11,4 odstotka na skoraj 14,1 odst.

Prepočasi podpisujejo pogodbe

Predsedstvu RS ZSJ za Slovenijo je bila na zadnji seji predložena informacija o tem, kako so se sindikati vključili v javno razpravo o osnutku splošnega zakona o financiranju izobraževanja in vzgoje ter kako si prizadevajo pomagati urediti financiranje drugostopenjskih strokovnih šol v času do uveljavitve novega zveznega in novega republiškega zakona. Predsednik začasne komisije za obravnavanje sistema in financiranje izobraževanja tovariš Marjan Jenko je seznanil predsedstvo s stališči komisije, ki jih je predsedstvo tudi osvojilo kot nadaljnjo orientacijo sindikatov, zlasti odborov strokovnih sindikatov, ki bi morali prevzeti odslej več iniciative.

Glede splošnega zakona o financiranju izobraževanja in vzgoje so ugotovili, da so v javno obravnavo vključeni več ali manj vsi občinski sindikalni sveti, manj pa sindikalne podružnice, da so v glavnem pod-

vembra 1965. leta, zlasti glede virov, skladov in izobraževalnih skupnosti (novi osnutek ne navaja več zgornje meje sredstev, ki naj bi se zbirala iz delovnih organizacij). Poleg tega bodo s svojimi stališči seznanili tudi poslance republiškega in zveznega prosvetno-kulturnega zbora, ki naj bi si prizadevali, da bi sprejeta dikcija zakona kar najbolj ustrezala predlaganim rešitvam.

Ker bo moral spriči splošnosti zveznega zakona republiški zakon kar najkonkretnije urejati celotno problematiko, so predlagali, da bi sindikat čimprej organiziral širše razprave o posameznih rešitvah. Strokovni sindikati skupno z zbornicami in združenji delovnih organiza-

cij bi si morali še celo prizadevati spodbuditi tiste interese delovnih organizacij, zaradi katerih bi se le-te zavzemale za čim tesnejšo povezavo med izobraževalnimi institucijami in proizvodno sfero. Še precej močna je namreč miselnost, da je potrebna čim večja centralizacija sredstev (a to pomeni odtujevanje sredstev gospodarstvu), pa tudi miselnost, da je boljši proračun kot kakršnakoli zveza s proizvodnjo (zaradi neizpolnjevanja sprejetih obveznosti s strani gospodarstva), nadalje izgovarjanje gospodarstva, da bo že poskrbelo za lastne šole, drugo pa ga nič ne briga itd. Iz nadaljnjih razprav bi morali izključiti tudi medsebojna obtoževanja šol in gospodarstva in poiskati skupne interese ter zlasti delovnim organizacijam odpreti možnost vpogleda, v kakšne namene se bodo trošila njihova sredstva.

Najmočneje so se doslej sindikati angažirali pri reševanju trenutnih problemov financiranja drugostopenjskega strokovnega šolstva. Ugotovitev, da so bili doseženi mnogi koristni sporazumi med delovnimi organizacijami in občinskimi skupščinami, je spodbudna, obenem pa opozarja, da bi morali ti politični dogovori čimprej dobiti čvrstejšo osnovo v podpisovanju ustreznih pogodb. Delovne organizacije se vse predlogo obotavljajo za realizacijo svojih obljub. Od obljube, da bodo prispevale od 1 do 1,5% od bruto osebnih dohodkov, se ne da živeti, če denar ne priteka v sklade. Sindikati pa tudi obsojajo težnje tistih občinskih skupščin, ki hočejo te sporazume z delovnimi organizacijami izkoristiti za to, da bi se razbremenile lastnega prispevka temu šolstvu, ali da bi zbrana sredstva od delovnih organizacij uporabile mimo namena — za osnovno šolo.

Človeška bolečina, žalost in tiha obtožba nad prizadejano krivico odsevata iz obraza te žene, ene izmed figur iz križevptnih kapel pri Sv. Roku nad Šmarjem. Kapele sodijo med vrhunske dosežke slovenskega baroka, zato jih je Zavod za spomeniško varstvo Celje pričel obnavljati v minulemu letu. Pri tem ga je finančno podprl tudi sklad za pospeševanje kulturnih dejavnosti SRS. Akcija je široko zastavljena, saj gre tako za obnovo propadajoče arhitekture kot tudi za restavracijo dragocenih plastik in fresk. Ko bodo obnovitvena dela končana, se bo naša umetnostna posest spet obogatila za pomembni spomeniški objekt. Celjski spomeniški zavod pa bo tako znova upravičil svoj obstoj, ki je prav v zadnjem času ogrožen zaradi premajhnega razumevanja pristojnih činiteljev domačih občin.

Foto: Viktor Berk

IV. festival amaterskega filma Slovenije

V Klubu poslancev v Ljubljani so 12. februarja prikazali od 66 prijavljenih 9 izbranih filmov — nagradence IV. festivala amaterskega filma Slovenije. Prireditelji so poskrbeli za zunanji vtis in pokazali, da se zavedajo pomena, ki ga ima slovenski amaterski film v odnosu do slovenskega filma. Otvoritev in projekcija nagradjenih filmov sta odražala atmosfero, ki je bila več kot vzorna v primerjavi s premierami slovenskih profesionalnih filmov.

Filmi, ki so bili predstavljeni in nagradjeni, dokazujejo, da izhajajo iz smeri, ki je nujna za razvoj vsakega amaterskega filma in sloni v inozemstvu že na utrjenih zahtevih: da mora vsak amaterski film pokazati homogeno celoto štirih osnovnih sestavnih filmskega ustvarjanja (scenarij, režija, kamera, montaža) in obvladanje sodobne amaterske tehnike, pri čemer mora biti zagotovljena enakopravnost in svobodna izbira vsebine in vrstni. Vsel devet filmov poskuša zadostiti tem zahtevam. Šest filmov je delo samorastnih amaterjev, ki imajo na vo-

kamero. Zavrski film »POSLEDNJI WEEKEND« Naska Križnarja, Kino klub Kranj (bronasta medalja), je literarno jasen, a filmsko nevaren izlet v avtorju neznana področja filmskega izraza, kjer začno zlepljeni kadri razmišljati mimo avtorja. Amater na tak način najlaže za zmetom izgubi stik s prvimi in se za zmetom izgubi v lažeh. Antifilm je čisto nekaj drugega.

Dokumentarna filma »VELIKA CAROVNIJA«, »ARIEL« in film »ILUZIJA« pa so že profesionalni filmi po izvedbi in tehničnih možnostih. Zavrski film »ILUZIJA« Fedorja Remsa in Marjana Cilarja, Kino klub Unikal studio Ljubljana (zlata medalja), zadovolji kot tehnični dosežek (trikl), po obliki pa se z gledalca po plesnih kočkah na tsv, v barvni kompoziciji pa na ameriške revijske filme. Idejni ključ na koncu moti. »ARIEL« Marjana Cilarja, Kino klub Unikal, Ljubljana (zlata medalja), dokumentarni film o Izraelu, je bolj filmski esej, v katerem se avtor bori z reportažno osnovo naročenega filma. Siguren, samozavesten je v formalni izvedbi.

»VELIKA CAROVNIJA« Slavka Jančarja, Kino klub Unikal, Ljubljana (zlata medalja), pa stopa v vrsto slovenskih filmov z etnografsko tematiko in jih vse preseže, kajti Jančar se je osvobodil gola etnografskega zapisa in razširil staroslovenski obred v slavospevi slovenski zemlji in delovnemu človeku. »VELIKA CAROVNIJA« pa je tudi odraz režiserjeve vere v zmago življenja nad smrtjo. Eden najimprezivnejših trenutkov — in teh ni malo, če gledalec zna ali hoče prisluhniti — je tisti, ko Jančar za vestno pretrga slavospevi in se vrne v realnost, v kmetško hišo, v prizor, ki spominja po situaciji, barvi in kompoziciji na Petkovškovo sliko.

Na festivalu so bile podeljene še posebne nagrade avtorjem: zlata medalja za najboljši scenarij

Marjanu Cilarju (Velika čarovinja), za najboljšo kamero Fedorju Remsu (Iluzija), za najboljšo montažo Slavku Jančarju (Velika čarovinja). Posebno pohvalo za glasbeno opremo sta dobila Slavko Jančar (Velika čarovinja, Iluzija in Ariel) in Vlado Modic (Nevarnost). Nagrado najboljšemu klubu, ki je sodeloval na festivalu, je žirija podelila Kino klubu Unikal studio Ljubljana. Pokal Triglav filma za najboljši film festivala je prejel Slavko Jančar za film Velika čarovinja.

IV. festival slovenskega amaterskega filma pomeni uspeh in opozorilo slovenskemu filmu.

VOJKO DULETIČ

(Ne)kulturni Celjani?

Celjani se lahko bahajo z bogastvom ob tem so se zamislili celjski sindikati. Med proizvajalci je mnogo takšnih, ki še niso videli gledališke predstave, slišali koncerta ali videli kakšno kulturno in zgodovinsko bogastvo skrivajo celjski muzeji itd. Podobno je z izobraževanjem. Po nekaterih podatkih 70 odstotkov celjskih proizvajalcev nima osnovnošolske izobrazbe. Istim proizvajalcem pa naglamo poleg proizvodnih nalog vedno pomembnejše samoupravne naloge, ki jim pa pogosto zavoljo pomanjkljivega znanja niso kos. Celjski sindikati so oboje — izobraže-

vanje in kulturo — strnili. Imenovali so posebno komisijo, ki bo poslej skrbela za izobraževanje in kulturno življenje sindikalnega članstva. Veliko izkušenj pri tem delu nimajo. Menili so, da bi skupno s predstavniki izvršnih odborov sindikalnih podružnic večjih delovnih kolektivov lažje našli način dela na področju izobraževanja in kulture. Tako je pred dnevi komisija pri ObSS Celje povabila na sestanek 35 predstavnikov izvršnih odborov sindikalnih podružnic industrijskih delovnih kolektivov. Ob napovedani uri pa sva v sejni sobi obsedela za dolgo mizo s predsednikom komisije sama. Na sestanek ni prišel niti en »kulturni« odposlanec izvršnega odbora sindikalne podružnice.

I. V.

ljo preprosto kamero, osemmilimetrski trak in tisto, kar nosijo v sebi velikega ali majhnega in jih silijo, da bi se izpovedali, izrazili. Drugo polovico pa sestavljajo trije filmi (Velika čarovinja, Ariel, Iluzija) kot produkt, ki je imel na voljo večja tehnična in denarna sredstva, večje izkušnje in večjo izrazno moč in je prestopil mejo amaterskega filma in postal že profesionalen po letopi izraza, predvsem pa kot tehnični izdelek. Vsi filmi pa so avtorski po izhodišču: avtorji razmišljajo o sebi in svetu okrog njih in se izražajo zavestno ali pa jih silijo k temu nujno podzavesti.

Dokumentarni film LONČENE PRISALKE Uroša Kreka iz Ljubljane (bronasta medalja) noče biti le dokument o obrti, ki izumira, temveč želi razmišljati o minljivosti. S preprostim izrazom išče odmev v gledalcu in želi opozoriti na podtekt, ki je položen pod slinčce. Nemoč izraza je v montaji. Dokumentarni film NAVADNO ŽIVLJENJE Vinka Rozmana, Kino klub Ljubljana (bronasta medalja), razmišlja o pomenu življenja, ujetega v vsakdanost, ko ga gleda iz »ptičje« perspektive malega mesta. Rozman ujame s svojo kamero marsikateri trenutek resnice. Iz posameznih situacij pa mu ne nastane to, kar misli, ker se ne obdaja montaže kot sredstva za sestavo pripovedi in vtisov. Igrani film »IN KAJ SEDAJ?« Zmaga Jeraja, Kino klub Maribor (srebrna medalja), razmišlja o odtujenosti. Vzel je le dve situaciji: on in ona blizu človeškemu obrazu do detajla in ga ni maral zapustiti. Hotel je stati ko mizansceno izbrati izrečena osebnost, a je našel prave kazalce, da ve, kaj hoče in zna nova slika točka, ki ga izdaja, je v montaji. Igrani film »NEVARNOST« Vlada Modice iz Šmarja pri Toluju (bronasta medalja), razmišlja med vinkom, ki prihaja, in pozabljenim otroškim vozikom z otrokom na odprti progi. Samemu pogled na grob načini odprli katere pa sam ni znal uporabiti več TAZLIJA«. Zavrski film »FAN-Ljubljana (srebrna medalja), kaže toteme v slavi in minljivosti. Predrejeni vtisi in dobra predloga. Ne-

Industrijskega sveta **IZOBRAŽEVANJE V ŽELEZARNI WUPPERMANN V LEVERKUSNU** Izkusnje iz modernega industrijskega sveta Izkusnje iz modera

Prejšnji mesec je bila skupina direktorjev delavskih univerz iz Slovenije na obisku pri nekaterih LU v Zahodni Nemčiji. V razmeroma skopo odmerjenem času smo se lahko dodobra seznanili z bogatimi izkušnjami LU, ki imajo za skandinavskimi najdaljšo tradicijo v sistematičnem in vsestranskem izobraževanju odraslih. Če bi iz množice vtisov in zanimivosti izbrali osrednje, za naše delo najpomembnejše spoznanje, potem bi morali nedvomno na prvem mestu omeniti vlogo, ki jo imata vzgoja in izobrazba v gospodarskem razvoju dežele.

do 170 vajencev. Vsi mladi delavci, ki se zaposle v tovarni in se žele izučiti kakršnegakoli poklica od priučenega do kvalificiranega delavca, strugarja, rezkarja ali industrijskega trgovca, morajo absolvirati določen program osnovnega, splošnega in strokovnega izobraževanja. Le-to poteka delno v izobraževalnem centru v podjetju, 1 do 2-krat tedensko pa v mestni poklicni šoli. Pred začetkom učne dobe organizirajo za vse novince enotedenski uvajalni seminar v kakem zavodu na podjetju, kjer se mladi med seboj in z bodočimi vzgojitelji spo-

široko splošno in strokovno izobrazbo ter šele nato ožjo specializacijo. To je po njihovem mnenju nujnost, kajti v moderni industrijski proizvodnji se pogoj dela in delovna mesta hitro menjava — zato so potrebne pogoste prekvalifikacije in dokvalifikacije. Te pa so možne in uspešne le, če imajo zaposleni dovolj široko splošno in strokovno izobrazbo, da se lahko hitro in uspešno prilagajajo novim razmeram. Pri splošnem izobraževanju uvajajo mlade delavce v posamezna poklicna področja — ob tem ugotavljajo njihova nagnjenja in sposobno-

stnosti in da zaseda tisto delovno mesto, ki najbolj ustreza njegovim sposobnostim in nagnjenjem. Dosežena pa je tudi tesna povezanost proizvodnje in izobraževanja. Podjetja za to vedno bolj zainteresirana za to, da delavci v svojem znanju in razvoju ne stagnirajo, temveč, da tudi sami skrbijo za svojo splošno kulturno in strokovno rast. Mnogi delavci posejajo večerne šole, v katerih si pridobivajo znanja za industrijske mojstre ali za obratne inženirje.

V zadnjem času pa so tudi na LU začeli razmišljati o tem, da bi za obiskovanje raznih tečajev in seminarjev izdajali potrdila, ki sicer nimajo javnega priznanja, služijo pa posamezniku kot dokaz, da skrbi za svoj lasten razvoj. Kadrovske službe v posameznih podjetjih namreč pri izbiri kandidatov za prosta delovna mesta med kriterije vse pogosteje uvrščajo tudi prizadevanja za samoizobraževanje. To jim služi kot dokazilo vitalnosti in delovne sposobnosti človeka, kajti tisti, ki zanemarija svoj lasten razvoj, ne more biti ustvarjalni pri delu. Stagnacija in samozadovoljstvo pri delu in lastnem izgraževanju pa pomeni nazadovanje in končno propadanje.

Permanentno, izobraževanje vseh zaposlenih postaja vse bolj imperativ razvoja sodobne industrijske proizvodnje. Zato se temu povsod po svetu posveča toliko skrbi in sredstev.

TILKA BLAHA

SAMOIZOBRAŽEVANJE — dokaz delovne vitalnosti

Moderna industrijska proizvodnja sama zahteva vse višjo splošno in tehnično izobrazbo — večje umske in fizične sposobnosti zaposlenih — terja pa tudi trajno izpopolnjevanje le-teh sočasno z razvojem znanosti in tehnike ter hitrimi spremembami v tehnološkem procesu. Kdor ne sledi temu razvoju, pa naj bo to posameznik ali kolektiv, zaostane v konkurenčni tekmi in slej ko prej obstane na robu propada. V hudem konkurenčnem boju, ko znotraj podjetij neprenehoma staro, zastarelo opremo zamenjujejo z novo, sodobnejšo, postajajo skrb

za razvoj človekovih umskih in fizičnih sposobnosti ekonomska nujnost. To nalogo gospodarstvo rešuje v dveh smereh:

— s široko zasnovano in temeljito izobrazbo mladih delavcev ob vstopu na delo in

— s stimuliranjem stalnega izobraževanja ob delu. V ilustracijo prizadevanj za vzgojo delavskega naraščanja naj opišem sistem izobraževanja mladih delavcev v železarni Wuppermann v Leverkusnu, ki zaposluje okoli 2.500 delavcev. Podjetje ima že nekaj desetletij izobraževalni center, v katerem se stalno izobražuje 150

znajo, dobijo tudi prve informacije o podjetju, delu, HTV itd. Z različnimi oblikami kulturno-umetniškega delovanja jih uvajajo v svet umetnosti ter razne načine koristnega preživljanja prostega časa. Učna doba je različna — odvisna od poklica, ki si ga kdo izbere in od sposobnosti mladih delavcev. Tako lahko nekdo po enem in pol letu postane priučen delavec pri stroju ali pa po 3 do 3 in pol letih kvalificiran delavec v enem od poklicev kovinske stroke. Osnovno izhodišče pri izobraževanju mladih delavcev je, da dobe vsi najprej

sti ter jih tako usmerjajo v tiste poklice, ki najbolj ustrezajo njihovim umskim in fizičnim sposobnostim. Po končani učni dobi — ko iz učenca postane KV delavec, učitelji še vedno spremljajo njihov razvoj. Ob vsaki premestitvi iz enega na drugo delovno mesto se obvezno posvetujejo z vzgojitelji, prav tako tudi takrat, ko se posamezniki odločajo za nadaljnje izobraževanje ob delu. S takim izobraževalnim sistemom in stalnim spremljanjem delavcev od vstopa na delo do njegove nadaljnje rasti podjetje zagotavlja, da vsak lahko napreduje po spo-

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEZEL — ZDRUŽITE SE!

POSEBNA IZDAJA V ILIRSKI BISTRICI

Ko bi kdo povprašal za glavne značilnosti gospodarjenja v delovnih kolektivih bistriške komunice v minulem poslovnem letu, bi pravzaprav naletel na dve resnici. Pa da ne bi predolgo ovinkarili, kar takoj povejmo, za kaj pravzaprav gre.

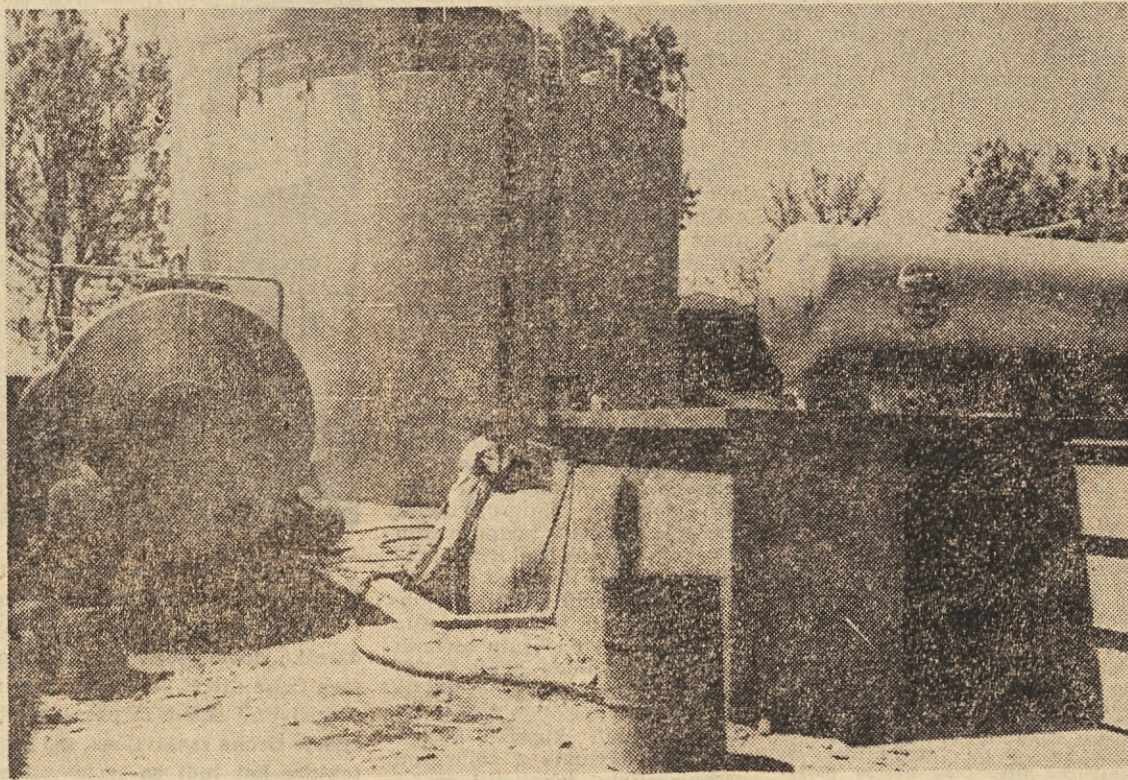
PRVA RESNICA: po podatkih gospodarskih organizacij je bilo v minulem letu samo v družbenem sektorju go-

Dve resnici in ena perspektiva

spodarstva bistriške komunice nekaj več kot 16 milijard celotnega dohodka, kar pomeni v primerjavi z letom 1964 približno 15-odstotno povečanje. To pa spet pomeni, da se je obseg proizvodnje povečal v minulem letu nekje med 9 in 10 %, v primerjavi s predlanskim letom. In če gremo v tej analizi statističnih podatkov še za korak dlje, potem je treba še dodati, da je to povečanje obsega proizvodnje nastalo kot posledica za 3 % povečanega števila zaposlenih in približno za 6 odstotkov porasle produktivnosti dela. Spričo zadreg z reprodukcijskim materialom, energijo, spričo pretosov na tržišču so to vsekakor pozitivni rezultati. Se toliko bolj, ker ti odstotki uvrščajo bistriško komunice celo nad slovensko povprečje, za katerega ugotavljamo, da se je obseg proizvodnje povečal za dobre 4 odstotke, ob približno 1 % povečanju števila zaposlenih in ob približno 3 % povečanju produktivnosti dela.

DRUGA RESNICA: in vendar so ti uspehi delovnih organizacij v Ilirski Bistrici precej pod tistim, kar so lani v marcu napovedovale in same sebi zadajale kot osnovno nalogo v svojih proizvodnih in poslovnih prizadevanjih. In medtem ko je za slovensko gospodarstvo značilno v minulem letu intenzivnejše vključevanje v mednarodno delitev dela, kar izpričuje tudi več kot 20 % povečanje izvoza, pa so se delovne organizacije iz Ilirske Bistrice začele v minulem letu umikati s tujih tržišč. A da bo trditve tudi dokazana, tole: izvoz je upadel skoraj za 6 %. A pustimo zdaj ob strani polemiko in prerekanje o tem, kje so globlji vzroki za te dobre in za te slabše rezultate. Vzrokov je bržčas veliko, objektivnih, manj subjektivnih in ne nazadnje tudi povsem subjektivnih.

IN PERSPEKTIVA: ta je pravzaprav ena sama. Lahko bi jo tudi strnili v vprašanje, kako bodo v delovnih kolektivih realizirali svoje letošnje gospodarske prognoze. Gre namreč za to, da bi uresničile te napovedi pomenilo ob koncu leta za polovico večja sredstva delovnih organizacij, ta podluga milijarda ustvarjenih sredstev pa hkrati tudi pomeni dovolj trdno materialno bazo za pospešenejši gospodarski in družbeni razvoj celotne ilirskobistriške komunice. Zato pa so v tem trenutku toliko odločilnejša pomena ukrepi delovnih organizacij za nadaljnjo intenzifikacijo gospodarjenja in za čim intenzivnejše vključevanje v mednarodno delitev dela. S. B.

IZ NOVEGA OBRATA TOVARNE ORGANSKIH KISLIN

FOTO SLUŽBA DE

NA RELACIJI: DELITEV — OSEBNI DOHODKI — ŽIVLJENJSKA RAVEN

BOGASTVO NEKATERIH IN UBOŽNOST DRUGIH

V Ilirski Bistrici ugotavljajo, da sta ekonomičnost in rentabilnost poslovanja kaj različni v delovnih organizacijah. Razlika med posameznimi organizacijami, merjena z ustvarjenim dohodkom za delitev, je bila v minulem letu več kakor 1 proti 3. To pa pomeni, da če bi nekateri gospodarske organizacije, ki ne dosegajo v osebnih dohodkih občinskega povprečja, hotele izenačiti dohodke zaposlenih, bi ostale brez dinarja v skladih.

Niso ravno redki primeri, ko posamezni proizvajalci negodujejo nad svojimi osebnimi dohodki. Skoraj vse te kritične pripombe pa bi mogli pravzaprav strniti v eno samo: »Zakaj toliko manj kot eno prečko ceste, čeprav opravlja oba enako delo.« In v resnici analize izpričujejo precejšnje razlike v osebnih dohodkih med delovnimi organizacijami v Ilirski Bistrici. Naj nekateri od teh oštevilčenih podatkov kar naštejemo. Ena izmed delovnih organizacij je ob koncu minulega leta dosegla povprečje v osebnih dohodkih kar 131.875, druga 92.175 in tretja 77.675 starih dinarjev. Temu nasprotno veliko slabši osebni dohodki v nekaterih drugih delovnih kolektivih: v enem so dosegli povprečje 49.575 in v drugem celo 47.107 starih dinarjev.

Razlike so še veliko bolj zanimave, če upoštevamo osebne dohodke enako strokovno usposobljenih delavcev, ki pa so zaposleni v različnih delovnih organizacijah. Tako se na primer razlika za nekvalificirane delavce giblje od 37.000 do 67.000 starih dinarjev, za kvalificirane delavce od 46.000 do 92.000 starih dinarjev, za visokokvalificirane delavce pa od 56.000 do 120.000 starih dinarjev. A kot so po eni strani te občutne razlike za marsikoga nerazumljive, tako so po drugi strani spet upravičene spričo kaj različnih stopenj akumulacije posameznih delovnih organizacij. In če smo že v našem družbenem in ekonomskem življenju priznali načelo dohodka, potem bi se nasezadnje vendarle morali sprijazniti s tolikšnimi razlikami v osebnih dohodkih, še posebej, če jih priznamo tudi znotraj »svoje hiše«, kot temu po navadi pravimo. In če se v nekaterih delovnih organizacijah borijo z velikimi materialnimi težavami in ustvarjajo le skromna sredstva za sklade, pa v nekaterih drugih kolektivih kljub nadpovprečno visokim osebnim dohodkom ustvarjajo celo do 2 milijona starih dinarjev skladov na zaposlenega.

Vendar je razumljiva težnja po odpravi tako velikih razlik v osebnih dohodkih. In tudi upravičena, v kolikor ne gre seveda za izrazito mezdna gibanja, ki ne povezujejo višjih osebnih dohodkov z večjimi delovnimi rezultati in boljšim gospodarjenjem. Prav gotovo so tolikšni razponi v osebnih dohodkih zaposlenih in sploh v stopnji akumulativnosti posameznih delovnih organizacij še vedno posledica — čeprav že znatno v manjši meri — ne povsem izenačenih pogojev poslovanja in še vedno močno neizrazitega delovanja tržnih zakonitosti. Vendar pa se po drugi strani spet razkriva znotraj kolektiva pisana paleta globljih vzrokov za zmanjšano rentabilnost in s tem za veliko manjše osebne dohodke. Tako so ponekod močno zastareli proizvodni postopki, drugje se še vedno oklepajo širokih proizvodnih programov in nizkih serij, s tem pa bredejo po izredno visokih proizvodnih in poslovnih stroških. Drugje spet nimajo strokovnega kadra, ki bi jim pomagal prebroditi težave. Skratka, zares pisana paleta vzrokov.

In vendar je minuli posvet političnega akcija bistriške občine opozoril še na enega od teh vzrokov, nič manj pomembnega od poprejšnjih, čeprav prav nanj v marsikaterem kolektivu vse preradi pozabljajo. Ni namreč naključje, kot so ugotavljali v razpravi člani sindikatov, Zveze komunistov in Socialistične zveze, da imajo najslabše osebne dohodke v tistih delovnih organizacijah, kjer so tudi delitev in sistem nagrajevanja najmanj razvili. In spet nasprotno, stalno izpopolnjevanje sistema delitve po delu je v marsikaterem od kolektivov vzpodbudilo proizvajalce, da so v zadnjih letih bistveno povečali produktivnost svojega dela, začeli veliko smotrnejše gospodariti in s tem tudi sami sebi ustvarjati pogoje za zviševanje

SREDI MINULEGA TEDNA JE BIL V ILIRSKI BISTRICI POSVET O NEKATERIH NAJBOLJ PEREČIH EKONOMSKIH IN DRUŽBENIH PROBLEMIH V NADALJNJEM URESNIČEVANJU GOSPODARSKE REFORME. RAZEN PREDSTAVNIKOV SOCIALISTIČNE ZVEZE, OBČINSKEGA KOMITEJA ZK IN PLENUMA OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA, SO SE POSVETA UDELEŽILJ TUDI ČLANI ZBORA DELOVNIH SKUPNOSTI TER PREDSTAVNIKI SAMOUPRAVNIH ORGANOV VEČINE DELOVNIH KOLEKTIVOV V OBČINI. ČEPRAV NAS PROSTOR OMEJUJE IN ZATO VEMO, DA NE BO MOGOČE NA DVEH STRANEH V CELOTI OSVETLITI PRIZADEVANJA PROIZVAJALCEV IN DRUŽBENO POLITIČNIH ORGANIZACIJ V KOMUNI, DA BI KAR NAJBOLJ POSPEŠILI PROCES INTENZIFIKACIJE GOSPODARJENJA, PA VENDARLE MISLIMO, DA JE NAŠIM NOVINARJEM USPELO OSVETLITI VSAJ NAJPOMEMBNEJŠE PROBLEME

Gospodarijo naj vsi

Brez dvoma se je samoupravljanje v slehernem kolektivu močno razvilo. Tega nikakor ne kaže prezreti. Vendar pa se hkrati poraja še neko drugo vprašanje: ali pa je tudi razvoj samoupravnih odnosov v kolektivih dovolj intenziven, kot to terjajo ekonomski in družbeni procesi?

Odgovor, ki so si ga na tako zastavljeno vprašanje izoblikovali v svoji razpravi predstavniki sindikatov, delovnih kolektivov, Socialistične zveze in Zveze komunistov v bistriški občini, ni bil ravno prenapet v samohvali. Vzrokov za to je več. Predvsem pa še vedno nekateri vse preveč odločajo in gospodarijo v imenu drugih, so menili udeleženci posveta. Tako so pristojnosti delovnih enot v marsikaterem kolektivu še vedno močno deklarativne. Spričo tega tudi ne more biti naključje, da marsikdaj proizvodni in poslovni programi, celo okvirni koncepti nadaljnega razvoja obveljajo, ne da bi o njih izrekli svoje mnenje tudi neposredni proizvajalci.

Vsa ta protislovja v razvoju samoupravnih odnosov pa se ne odražajo samo v slabših proizvodnih in poslovnih rezultatih, kot pa bi lahko v marsikaterem delovnem kolektivu bili, v občutno manjši prizadetosti proizvajalcev za hitrejšo rast delovnih organizacij, razkrivajo se tudi v odnosih v širšem prostoru, v komuni. Gospodarske organizacije ostajajo tako največkrat zaprte vase in v svoje probleme, čeprav so očitni razlogi za medsebojno povezovanje in sodelovanje, za skupno reševanje problemov. Tako ni naključje, da na področju terciarnih dejavnosti predstavniki kolektivov še vedno ne morejo dosegati soglasja o nadaljnjem razvoju posameznih organizacij in dejavnosti spričo potreb v komuni. Bila je celo imenovana komisija, ki naj bi proučila možnosti sodelovanja med tovrstnimi kolektivi, ki naj bi proučila perspektive teh dejavnosti — toda to, da se je ta komisija formirala, je bilo tudi vse. Podobno v lesni industriji, kjer je že dolgo očitna potreba po skupnem programiranju nadaljnega razvoja, po medsebojni uskladitvi proizvodnih programov, ki pa se doslej še nikoli ni razvila v kaj drugega kot v načelno ugotavljanje potrebe po sodelovanju.

Se in še bi lahko naštevali protislovja, ki se porajajo v razvoju samoupravnih odnosov znotraj slehernega kolektiva. Pa ne gre za to, da bi samo naštevati. Namesto tega raje povzemimo neko drugo ugotovitev s tega posveta političnega akcija v Ilirski Bistrici. In če jo v nekoliko poenostavljeni obliki po-

sredujemo, potem tole: uresničevanje gospodarske reforme in prehod na intenzivno gospodarjenje bi bilo treba uveljaviti predvsem preko nenehno razvijajočih se samoupravnih odnosov, kajti izkušnje izpričujejo, da bomo le tako dosegli tudi najboljše ekonomske rezultate. Zato pa je v tem času še posebej pomembno, da v delovnih kolektivih prevrednotijo svoje sisteme formiranja in delitve dohodka ter da v interni zakonodaji izoblikujejo in uzakonijo svoj samoupravni mehanizem. Prav to področje pa je eno izmed tistih, kjer je v večini delovnih kolektivov zaostanek najbolj očiten in kjer je tako neizoblikovani samoupravni mehanizem in odnosi dobivajo samo še novo deformacijo. —an.

Skozi oblake v stratosfero

Morda je veljala včasih, zdaj pa že zdavnaj ne drži več tista o ubogi učiteljski pari. Vsaj za bistriško občino jo je treba v celoti demantirati. Učitelji, ravnatelji, profesorji in kolikor je že prosvetnih delavcev, so se v osebnih dohodkih že izenačili z drugimi enakostrokovno usposobljenimi v družbenih službah, marsikoga iz sfere gospodarstva pa celo pustili daleč za seboj.

V Ilirski Bistrici pa vedo povedati, da bi nekateri prosvetni delavci hoteli še v stratosfero. S svojimi osebnimi dohodki namreč. Tako so si nekateri ravnatelji na podeželskih šolah za letos naračunali fiksne plače tam nekje med 140 in 160 starih jurji. Pa to še ni vse, ker jih njihovo ravnateljstvo — tega seveda uradno nikoli ne oznanijo — ne obremenjuje več kot približno polovico delovnega časa, si bodo svoje osebne dohodke v rednem delovnem času še nekoliko popravili navzgor s kakšno nadurico. Kot bodo pač pri volji in kot bo pač kazal družinski proračun.

Pa da jim ne bi kdo očital prevelike zagretosti za dvig kvalitete pouka in povezoval njihove osebne dohodke z boljimi učnimi rezultati! To z njihovo plačo in naduricami nima prav nobene zveze.

MARIN

Zvedeli smo

...da so zaloge izdelkov narasle v delovnih organizacijah ob koncu minulega leta za približno 60 % nad tovrstne zaloge ob koncu poprejšnjega leta. Za približno četrtino so se povečale tudi terjatve kupcev. Eno z drugim pa je razumljivo, da se v nekaterih kolektivih bistriške komunice resno spoprijemajo z vprašanjem, kako bi spet postali likvidni;

...da je s spremenjenimi delitvenimi razmerji med gospodarskimi organizacijami in družbo ostalo samo v zadnjih petih mesecih delovnim kolektivom bistriške občine za približno 300 milijonov več sredstev. Večino teh sredstev so kolektivi porabili za povečanje osebnih dohodkov,

manjši del pa so naložili v svoje sklade;

...da je bil povprečni osebni dohodek na zaposlenega v gospodarstvu občine Ilirska Bistrica v času po uveljavitvi reforme 65.809 dinarjev, v negospodarskih dejavnostih pa 79.903 dinarje. Povprečni osebni dohodki so se v minulem letu dvignili v celotni občini za 29,4 %, in sicer v gospodarstvu za 27,9 %, v negospodarskih dejavnostih pa za 40,9 %. In ker so v tem času v komuni porasli življenjski stroški za kakih 31 %, je očitno, da je najbolj občutno poskrbelo za revalorizacijo osebnih dohodkov negospodarstvo;

...da je morala občinska skupščina zaradi neporavnanih obvez gospodarskih

organizacij od strokovnega šolstva druge stopnje ob plačanih 19 milijonov založiti medobčinskemu skladu iz svojega sklada za šolstvo kar 12 milijonov starih dinarjev. Da so bile zaradi tega prikrajšane pri sredstvih — najbrž tudi še bodo nekaj časa — osnovne šole, menda res ni treba še posebej dokazovati;

...da se je v Ilirski Bistrici povečalo število na novo zaposlenih v minulem letu za približno 3 %. Tudi v letošnjem letu predvidevajo povečanje števila zaposlenih v enakem obsegu. Kljub temu pa bi nadaljnja stagnacija obrtnih in komunalnih dejavnosti, trgovine in gostinstva, turizma bistveno vplivala na porast števila nezaposlenih v komuni.

Priprte škarje

Nasploh je značilna za letošnje razprave zadrega, kako planirati proračunsko in splošno potrošnjo spričo bistvenega zmanjšanja proračunskih sredstev. Pipico teh sredstev je namreč gospodarska reforma pripeljal na prispevek iz osebnega dohodka, prometni davci iz potrošnje in katastrski dohodek. Še posebej pa postaja aktualno to vprašanje v gospodarsko manj razvitih komunah. Ena izmed njih je tudi bistriška občina.

V občinskem proračunu le toliko sredstev kot v minulnem letu • Z manj sredstvi bo treba opraviti naloge vsaj tako kvalitetno kot doslej • V zadovoljevanju skupnih potreb naj sodelujejo tudi delovne organizacije in občani

PRIMANJKLJAJ V OBČINSKEM PRORAČUNU... napovedujejo v Ilirski Bistrici. Spričo nerazvitega gospodarstva imajo namreč v tej komuni velik primanjkljaj lastnih proračunskih dohodkov. Zavoljo tega že republika odstopa ves svoj delež pri proračunskih sredstvih in razen tega je bistriška komuna še posebej subvencionirana s 85 milijoni starih dinarjev. Eno z drugim, tja do konca leta naj bi se nateklo v občinsko blagajno kakih 757 milijonov starih dinarjev, kar pomeni približno toliko kot lanski proračun, ki so ga nekje na sredi minulega leta že znižali za 3%.

Potrebe občanov pa zavoljo tega niso prav nič manjše. Zato postaja aktualno vprašanje, kako tudi letos uspešno zadovoljevati skupne potrebe občanov in kako zagotoviti kontinuiran in z razvojem gospodarstva uravnotežen porast proračunske in splošne potrošnje.

ZA SPLOŠNO VARČEVANJE S PRORAČUNSKIMI SREDSTVI... so se odločili v Ilirski Bistrici. Pa saj jim kaj drugega nitj ne preostane. Zato so se pri sestavi družbenega plana občine trezno odločili, da naj proračunski dohodki v prihodnje služijo le tistim dejavnostim, ki si s svojim delom ne morejo zagotoviti potrebnega dohodka, ki pa so obenem nujno potrebne za občane. Sem pa sodi socialna dejavnost, osnovno šolstvo, občinska uprava, sodišče in delno tudi družbene dejavnosti in družbeno-politične organizacije. Bržčas tudi ne bo moč opustiti obveznosti za izgradnjo nekaterih družbenih objektov, čeprav bo tudi ta bistveno bolj zožena, kot je bila doslej.

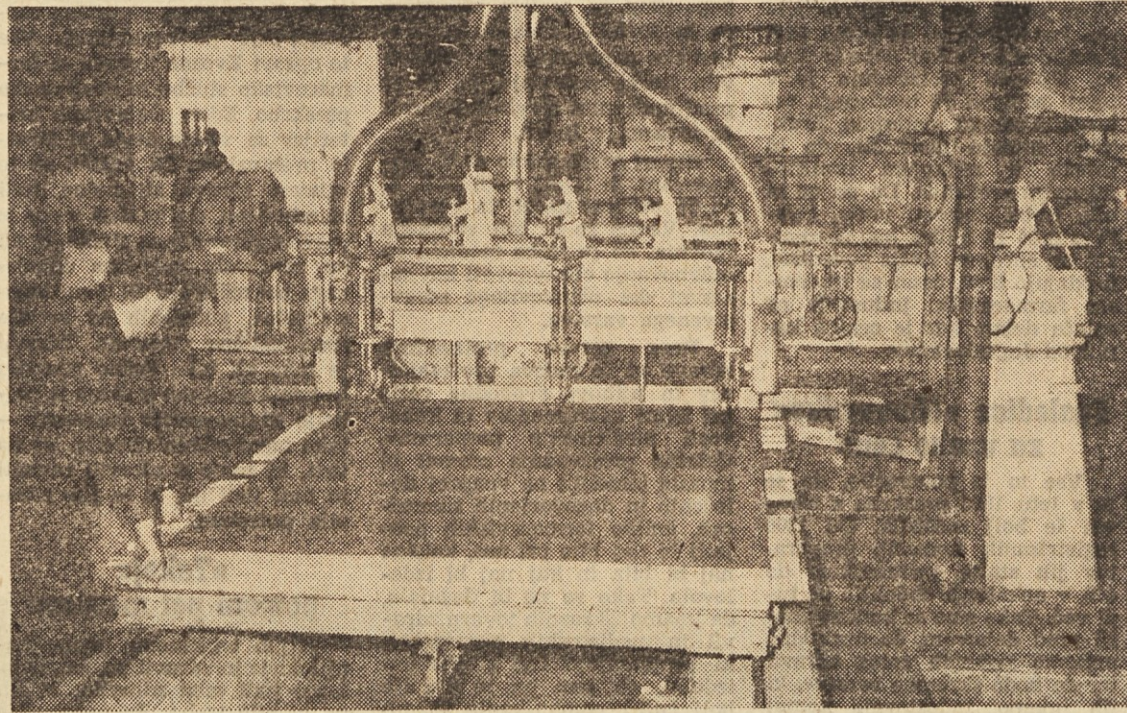
Tak je okviren predlog. Konkretizirala pa naj bi proračunsko potrošnjo v letošnjem letu javna razprava na zborih volivcev. Odločili naj bi o prioriteti in dokončni višini sredstev, ki jih bodo namenili posameznim dejavnostim za zadovoljevanje skupnih potreb. Skratka, sami občani naj razmislijo, kako z manj sredstvi opraviti naloge vsaj tako kvalitetno kot prejšnja leta.

PRORAČUNSKA SREDSTVA NE BI SMELA BITI EDINI VIR... pristavljajo v Socialistični zvezi, Zvezi komunistov in v sindikatih bistriške komune. V financiranje kulturne in izobraževalne dejavnosti v občini bi morali veliko odločilneje kot doslej poseči delovni

kolektivi sami, saj gre navsezadnje vendarle za zadovoljevanje potreb njihovih proizvajalcev. Tako tudi na področju telesne kulture, rekreacije, otroškega varstva. V nekaterih primerih pa bi kazalo preko krajevnega samoprispevka angažirati tudi sredstva občanov. V občini Velikega brda, Ostrožnega brda, Pregarij in Topolc so že doslej prispevali sredstva za gradnjo ceste. Posebno na področju komunalnih ureditev bodo namreč v letošnjem letu močno presahli viri proračunskih sredstev. Pot nazaj, v zbiranje sredstev preko različnih oblik splošnih davkov, ni več možna. Zato je toliko bolj odvisno od delovnih kolektivov samih, od proizvajalcev in občanov kolikšna sredstva bodo zbrali in seveda s tem, katerim svojim skupnim potrebam bodo zadostili.

In vendar velja pritrčiti tudi pomisleku nekoga, ki je dejal, da bi se bilo slednjic le dobro pogovoriti tudi o delitvi na relacijah komunarepublika-zveza. Še posebej, če komuna prevzema nase vedno več nalog s področja družbenega standarda v najširšem pomenu besede in če se pri tem škarje za tisti del sredstev, ki v občini ostajajo, čedalje bolj zapirajo.

-jan

MEHANIZIRANO OBREZOVANJE PLOŠČ V BISTRISKEM LESONITU

FOTO SLUŽBA DE

Na stežaj odprta vrata

V Ilirski Bistrici ugotavljajo, da je veliko možnosti za proizvodno in tehnično sodelovanje med delovnimi kolektivi. Seveda preko večje delitve dela, preko specializacije, predvsem pa je pogoj za to sodelovanje načrtnejše planiranje celotnega gospodarskega in družbenega razvoja občine. In če so še do nedavna bili taki in podobni integracijski procesi precej pod vplivom nezaupanja posameznih vodstev delovnih organizacij, pod vplivom konjunkturnih in izjemnih pogojev v proizvodnji in poslovanju, pa postajajo sedaj ti procesi prava ekonomska nuja.

Razmisleka pa je vredna še neka druga ideja, ki se je rodila v Ilirski Bistrici. Ideja, ki jo bo treba še temeljito proučiti in tudi dokončno izoblikovati, da jo bo moč uresničiti. Pa vendar...

Po predvidevanjih letošnjih planov delovnih organizacij naj bi lani ustvarjeni dohodek dosegal v družbenem gospodarstvu komune dobro milijardo starih dinarjev. Nekatere analize tudi izpričujejo, da bi bilo možno od te skupne vsote izdvojiti nekaj več kot pol milijarde starih dinarjev za letošnje povečevanje proizvodnih zmogljivosti, za izboljšave v proizvodnih procesih in odpravo ozkih grl.

Skratka, obeta se za letošnje leto približno pol milijarde sredstev za investicije v pove-

čevanje produktivnosti dela. Vsekakor upoštevanja vredna vsota.

Vendar pa je treba z rezervno sprejeti to računico. Tiste pol milijarde sredstev, ki bi jih bilo možno naložiti v takojšnjo intenzifikacijo gospodarjenja, je namreč le mehaničen seštevek sredstev, ki so sicer razdrobljena po delovnih organizacijah. S tem pa postajajo ta sredstva veliko manj učinkovita, kot so se morda v prvem trenutku komu zdela. Analize namreč spet izpričujejo, da posameznim delovnim

organizacijam primanjkuje za izvedbo programov o modernizaciji tehnoloških procesov za povečevanje obsega proizvodnje praviloma dvakrat do petkrat toliko sredstev, kot jih lahko vsako leto ustvarijo in razporedijo na svoje sklade.

Tako se je gospodarstvo bistriške komune znašlo v kaj čudnem nasprotju. Sredstev za intenzifikacijo gospodarjenja, če bi seveda upoštevali celotno vsoto, ki se bo iz leta v leto stekala na sklade v gospodarstvu, je razmeroma veliko. In

če bi se vsa ta sredstva delovnih kolektivov stekala v en sam sklad celotnega gospodarstva, potem bi bilo možno uresničiti vse načrte delovnih organizacij neke med petimi in desetimi leti. Ker pa so ta sredstva razdrobljena po kolektivih, se bo za večino delovnih organizacij razpotegnila ta doba z desetih na petnajst ali pa morda na celo več let.

In prav v tem nasprotju se je rodila ideja, o kateri je bilo prej govora. Za tole gre:

Koncentracija kapitala v okviru občine bi omogočila razmeroma hitro, predvsem pa načrtno intenzifikacijo celotnega gospodarstva bistriške komune. S tako skoncentriranimi sredstvi bi namreč lahko že takoj v prvem letu podprli prizadevanja nekaterih delovnih organizacij, ki imajo največ možnosti za takojšnjo intenzifikacijo proizvodnje in vključitev v mednarodno delitev dela, ki pa bi prav zaradi prepočasne ustvarjanja lastnih sredstev uresničile te svoje načrte šele v nekaj letih.

In tako z združenimi močmi naprej, po podrobno pretehtanem in po zares perspektivnem programu.

Prednosti takšne koncentracije kapitala v občinskem prostoru so očitne. Privlačne tudi zavoljo tega, ker bi taka pospešena intenzifikacija gospodarjenja zagotavljala tudi vse večja sredstva za izvedbo podobnih programov drugih kolektivov. Ciklus modernizacije bi se tako bistveno skrajšal, izvedba programov pa bi postala cenejša. Dokončno uresničitev te ideje pa je seveda odvisno od tega, kako bodo znali gospodarstveniki poiskati najbolj učinkovite ukrepe in zasnovati nadaljnji razvoj na že obstoječih prednostih posameznih delovnih organizacij v komuni. In še od nečesa drugega je odvisno to uresničevanje: od tega, ali bo taka koncentracija kapitala res pomenila enakopraven dogovor vseh proizvajalcev.

Rokavica je tako vržena. Čas je izzivalec. Jo bo kdo obral? S. B.

-bn

IVERI

VSAK ZASE ALI VSI SKUPAJ

Stanovanjska gradnja je v Ilirski Bistrici zašla v zagato. Ne samo zaradi sredstev, ki jih je vse premalo, temveč tudi zavoljo tega, ker se prebivalci ne morejo sporazumeti, koliko bodo imeli v prihodnje stanovanjskih podjetij. V Lesonitu so se namreč samoupravni organi odločili, da bodo osnovali samostojno podjetje za stanovanjsko izgradnjo. V občini pa pristavljajo, da bi dve podjetji, občinsko in Lesonitovo, pomenili ne le drobljenje stanovanjskega fonda in sredstev, temveč da bi pomenili samo še novo obremenitev sredstev za stanovanjske administrativne stroške. Zato naj bi celo po predlogu nekaterih tudi sedanje tri organizacije, ki se ukvar-

jajo s komunalnimi zadevami v občini, povezali v eno samo delovno organizacijo, pa naj bi se poslej že imenovala stanovanjsko podjetje ali kako drugače.

Vendar dlje od teh deljenih mnenj za zdaj v Ilirski Bistrici še niso prišli. A kaj ko bi se prizadeti vendarle nekje sešli za okroglo mizo in drug drugega prepričali o najboljši rešitvi.

BOG JE NAJPREJ SEBI BRADO USTVARIL

Slovinci se s kakimi posebnimi dosežki na področju poslovnega in tehničnega sodelovanja ne moremo kdo ve kako ponašati. Včasih si celo kar po svoje razložimo intenzivne procese in zato še bolj po svoje ukrepamo. Tako tudi v Ilirski Bistrici. Da bi bili bolj učinkoviti na tržišču, so

se združili v kombinat tovarna organskih kislin, transportno podjetje in kmetijska zadruga. Poslej so bili KIK, kmetijsko industrijski kombinat. In vsak od trojice je prinesel pod skupno streho toliko dote, da so se napovedi o uspešni intenzivni utegnile uresničiti. In res so tako združena sredstva omogočila, da se je obnovil vozni park podjetja, da so zgradili tudi novo proizvodno dvorano za citronske kisline. Toda ko naj bi prišlo na vrsto kmetijstvo, je KIK na vsem lepem razpadel in spet so šli vsak po svoje. Dva bogatejša, tretji prav tako, samo da bogatejši za precej drago izkušnjo.

ŠE DIREKTOR SE NAVELIČA

V Ilirski Bistrici vedo povedati, da se tamkajšnja de-

lavska univerza že dolgo otepa s finančnimi tegobami. Ne zavoljo tega, ker bi ji občinski moške odrekli del sredstev iz občinskega proračuna. Tudi zaradi svoje nedelavnosti ali slabega programa ne. Pač pa zavoljo tega, ker ne more dobiti plačnikov za svoj izobraževalni program, čeprav za marsikatero od delovnih organizacij velja, da v minulnem letu sploh ni izkoristila svojih sredstev za izobraževanje kadrov. Tako so te nadloge predsedle direktorju univerze in jo je pobral drugam v službo. Na tako tenek led pa seveda ni lahko spraviti novega entuziasta. Bojevanje z mlino na veter je bilo usodno še za Don Kihota, pa bi ne bilo za takegalega upravnika delavske univerze!

ZAPIS O PRIPRAVAH DELOVNIH KOLEKTIVOV ILIRSKÉ BISTRICE NA REELEKCIJO

Nepotrebno zavlačevanje

Treba je začeti s pripravami na reelekcijo vsega vodilnega kadra • Neuspehov ni več možno skrivati pod plaščem kolektivne odgovornosti

Ko so predstavniki političnega aktiva na svojem nedavnem posvetu ocenjevali priprave delovnih kolektivov na reelekcijo, so bile njihove ugotovitve precej kritične. Nepotrebno zavlačevanje je eden izmed splošnih pojavov v teh pripravah, k temu pa še marsikdaj bojaznen vodilnih, da bi podali obračun svojega dosedanjega dela, in omalovaževanje samoupravnih organov.

Bolj kot reelekcija direktorjev je po mnenju političnega aktiva bistriške občine pomembna reelekcija drugega vodilnega kadra v delovnih organizacijah, to je vodij splošnih sektorjev, računovodij, vodij kadrovskih in komercialnih služb, vodij oddelkov in obratov. Še posebej zavoljo tega, ker je prav od tega operativnega vodstvenega ka-

drava najbolj odvisno, kako bodo v delovnih organizacijah zasnovali svoje ukrepe za intenzifikacijo gospodarjenja. In tudi zavoljo tega, ker slabši rezultati gospodarjenja v nekaterih delovnih organizacijah — zlasti manjših, ki se v času po reformi zašle na mejo rentabilnega poslovanja in tako da marsikdaj celo visi vprašaj nad njihovo prihodnostjo — očitno izpričujejo, da bo moral priti na ta delovna mesta bolj sposoben kader.

Toda eno so ugotovitve, drugo to, kar je. Za večino delovnih kolektivov namreč velja, da z reelekcijo vodilnega kadra odlašajo, da samoupravni organi ne terjajo od teh organizatorjev proizvodnje obračuna dosedanjega dela in dosedanje uspešnosti poslovanja in gospodarjenja. In čeprav bi zaključni računi o poslovanju v minulnem letu, ali pa vsaj razprava o letošnjih proizvodnih poslovnih programih, morali služiti tudi za osnovo pri odločitvah, komu izreči zaupnico in komu nezaupnico, pa vendar teče življenje kar po starem. Zato za prenekatere od delovnih kolektivov velja, da se bo ob koncu leta boril z enakimi težavami kot se zdaj, da bo še manj vedel za izhod iz zagate, kot ve zanj zdaj.

Spričo nekaterih zelo konkretnih rezultatov slabega gospodarjenja v minulnem letu in spričo obsežnih nalog v letošnjem letu, se je tudi politični aktiv bistriške občine zavzel, naj bi v delovnih organizacijah ne čakali več na zakonoma predpisani skrajni rok za reelekcijo vsega vodilnega kadra. Ze zdaj naj bi na široko zasnovali javno razpravo o uspešnosti dosedanjega gospodarjenja in o perspektivah, ki se pred njimi razkrivajo. To pa naj bi bila tudi priložnost, da povedo zahteve do vodilnih strokovnih kadrov. In od uresnitve teh zahtev naj bi bila odvisna ponovna izbira slehernega na vodilnem delovnem mestu, kajti neuspehov in slabih rešitev res ne kaže več prikrivati s kolektivno odgovornostjo, saj tudi tržišče pozna eno samo — ekonomsko odgovornost.

-bn

Politični aktiv v občini Ilirska Bistrica ugotavlja, da so v delovnih organizacijah že začutili potrebo po visoko strokovno usposobljenem kadru, ki naj gospodarstvu komune zagotovi čimprejšnji prehod na intenzivnejše gospodarjenje. Neoposredno dokazujejo to ugotovitev tudi podatki o porastu števila štipendistov in naraščanje števila izrednih slušateljev na višjih in visokih šolah. Z enotno akcijo vseh daljavcev štipendij v komuni, da prilagodijo višino štipendij porastu življenjskih stroškov in sploh stroškov izobraževanja, so tudi sicer izoblikovani pogoji, da gospodarstvo čim prej pride do tega visoko strokovno usposobljenega kadra. A kot pri vsaki stvari, tudi pri tej denar še ne pomeni vsega. Politika štipendiranja namreč še vedno šepa na eno nogo. Za tole gre namreč: ves čas šolanja so bodoči strokovnjaki tako rekoč brez vsake povezave z matičnimi podjetji. In namesto da bi tedaj, ko se

Na eno nogo hroma

zaposle v podjetjih, ki so jim študij praktično omogočila, že poznali proizvodne in poslovne procese, ko bi že lahko uspešno posegli vanje, pa se pravzaprav šele začeljanje seznanjati s svojim bodočim delom. Tu so tudi ponavadi globlji vzroki za konflikte, ki se porode med podjetjem in mladimi diplomantom. Od tod tudi stališče političnega aktiva na nedavnem posvetu, da bi morali tako v delovnih organizacijah kot v klubu študentov razviti trdnije vezi med mladimi strokovnjaki in sredino, v kateri se bodo že čez leto ali dve zaposlili.

Poseben problem na področju izobraževanja strokovnega kadra pa so močno presahli viri za financiranje strokovnih šol druge stopnje. Dogovor med desetimi primorskimi občinami je v minulnem letu obvezoval kolektive bistriške občine, da namenijo 1,2 % sredstev od bruto osebnih dohodkov za potrebe strokovnega šolstva. Toda čeprav podpisana, ta pogodba ni bila nikoli v celoti uresničena. Tako občina še za minulo leto dolguje medobčinskemu skladu za financiranje strokovnega šolstva kakih 5 milijonov dinarjev. In k tem starih dolgovem še letošnje obveznosti, pravzaprav še nerazrešeno vprašanje, kje sploh dobiti sredstva za financiranje strokovnega šolstva do časa, ko bo novi zakon zagotovil stabilnejše vire.

Zato je bilo tudi stališče posveta političnega aktiva bistriške občine, naj bi samoupravni organi delovnih organizacij poravnali svoje obveznosti iz minulega leta do strokovnega šolstva druge stopnje, hkrati pa naj bi za premostitev letošnje finančne zadrege izdvojili v ta namen sredstva v višini najmanj 1,2 odstotka od bruto osebnih dohodkov. Kajti tako kot ima gospodarstvo svoje obveznosti do osnovnošolskega izobraževanja, do izobraževanja visoko strokovno usposobljenih kadrov, tako ima svoje obveznosti tudi do strokovnega šolstva druge stopnje.

PRED VEČ KOT DVEMA LETOMA SMO ZAPISALI: ZDRAVIL PRIMANJKUJE. TISTI, KI SO JIH ISKALI OD LEKARNE DO LEKARNE, JIH NAROČALI IZ TUJINE PO SORODNIKI IN ZNANCIH, SO TO VEDELI ŽE PREJ. TUDI TO SMO ZAPISALI: STORITI MORAMO VSE, DA BO PRESKRBA Z ZDRAVILI REDNA IN ZAGOTOVLJENA. KO JE BILO POMANJKANJE ZDRAVIL TUDI »URADNO« UGOTOVLJENO IN ZAPISANO, SE JE V SRCIH VSEH, KI SO JIM ZDRAVILA ŽIVLJENJSKA BILKA, PORODILO UPANJE: BOLJE BO, SLABŠE NIKAKOR

»Nazaj v planinski raj - zakaj nazaj?«

Minevali so meseci, leta, »Moramo« je postal refren neizpete pesmi z naslovom »Nimamo«. Stevilo tistih, ki so iskali zdravila, se je večalo. Ne zato, ker bi ljudje občutno več obolevali, temveč zato, ker je v lekarnah začelo primanjkovati vseh vrst zdravil. Tudi takih, ki so za življenje nujno potrebna. Na vse mogoče načine so si pomagali zdravstveni delavci, iskali »na-domestke«, dajali zdravila s podobnimi učinki, ki so bila še na voljo, kombinirali. Hkrati so opozarjali na kritično pomanjkanje, ki bi znalo ogroziti kvaliteto in učinkovitost zdravljenja, kar pomeni v skrajni meri tudi nevarnost za bolnike.

Od časa do časa so se sestajali forumi, ugotavljali, grajali, predlagali... Več niso mogli, to presega republiške pristojnosti. Najti krivca v verigi tistih, ki bi morali skrbeti za zdravila, pomeni šele prvi korak. In vsa ta leta smo šele pri prvem koraku. Pa tudi ta ne pomaga. Preskrba z zdravili je otrok, ki nikakor ne more shoditi. Tudi njemu so potrebna zdravila, »široko spektralna«, zdravila s širokim učinkom. Njihov naslov: PREPIH PREDPISOV.

Porabimo preveč zdravil

Je vzrok za pomanjkanje zdravil v tem, da smo postali Slovenci »tabletomani«? Hočemo preveč zdravil ali pa smo zadnje čase tako bolni, da naša farmacevtska industrija ne more sprosti izdelat toliko zdravil, kolikor jih potrebujemo? Še vedno velja, da smo »klen« narod in tudi »tabletomani« se nas še ni prijel v toliko meri, da bi bila vzrok za pomanjkanje zdravil. Po porabi zdravil na prebivalca smo približno na ravni s sosednjo Avstrijo, precej pred Španijo, močno pa zaostajamo za drugimi razvitimi državami.

Vzrok pomanjkanja zdravil se začne pri tem, ker je naša farmacevtska industrija neposredno vezana na uvoz, saj 70 odstotkov njene proizvodnje izvira iz uvoženih surovin, le 30 odstotkov surovin pa lahko oskrbi domača bazična kemična industrija.

To dejstvo pomeni samo začetek težav in samo po sebi še ne bi bilo nič hudega. Tudi drugod po svetu farmacevtska industrija uvaža določene surovine, čeprav manj kot pri nas. Zajec je skrit v grmu administracije, ki ureja uvoz in v dejstvu, da:

Trdna valuta rahlja zdravje

Farmacevtska industrija se je do lani oskrbovala z bazičnimi surovinami, tako da je v okviru takrat veljavnih bančnih predpisov dobivala kontingente deviznih sredstev. Razdelilnik kontingentov, če bi ga tako ime-

novali, in vsesplošno pomanjkanje deviz je povzročilo, da smo v Sloveniji, kjer je zdravstvena služba med najbolj razviti, bolj občutili pomanjkanje zdravil kot v drugih republikah. Smotrnega plana za redno dobavo surovin iz uvoza, ki jih potrebuje farmacevtska industrija, ni bilo mogoče sestaviti. Za tak plan so potrebni osnovni elementi: koliko deviz in pa kdaj? Tega pa farmacevtska industrija ni mogla nikdar dobiti od zveznih forumov. Tudi letos ne. Devize kapljajo in farmacevtska industrija maši luknje. Največkrat ne po potrebah, temveč jo priganjajo roki, da bi kvota, ki so jo dobili, ne zapadla; tako naročajo tisto, kar lahko najhitreje dobe.

Lani so se stvari še bolj zamotale. Farmacevtska industrija lahko dobi devize kot druge proizvodne delovne organizacije. Za uvoz mora ustvariti devize z izvozom svojih izdelkov v razmerju 1:1. To pa v sedanjih razmerah ni mogoče. Zaradi nerazvitosti domače bazične kemične industrije in zaradi neuskajenih programov ima farmacevtska industrija, ki je pri nas šele v razvoju, minimalne možnosti izvoza. Patentov, ki bi bili priznani v tujini, skorajda nimamo. Od vseh tovarnih zdravil, ki jih imamo v Jugoslaviji 18, bi bile le tri sposobne zadostiti sedanjim izvozno-uvoznim pogojem. Vsa druga podjetja se ukvarjajo le s čisto farmacevtsko konfekcijo — se pravi »es-savljajo« tisto, kar dobe iz uvoza. Njihova proizvodnja je v celoti odvisna od uvoženega reprodukcijskega materiala. Praktično nimajo možnosti, da bi uspela v sedanjem izvozno-uvoznem režimu. Da pa ne bi bilo treba »zapreti vrat«, izvažajo tisto in toliko, kar inozemski trg sprejme. Bolje povedano, prodajajo tisto, česar se inozemski farmacevtski industriji ne splača delati, ker je ceneje kupiti od Jugoslovanov.

Posledice »neekonomike« za vsako ceno

Vse to je povzročilo, da se je v letu 1965 preskrba z zdravili še bolj zaostрила. Od 1200 registriranih domačih preparatov jih stalno primanjkuje do 400, v nekaterih obdobjih pa tudi več. Tako smo se končno znašli pred dejstvom, da praktično nimamo nobenih zalog zdravil ter da bodo skromne rezerve, ki jih imamo, zadostovale komaj do letošnjega aprila. Če pa bi prišlo do kakršnih koli epidemij, naj si bo tudi samo epidemija gripe, bomo ostali še prej brez potrebnih zdravil.

Podvojnje težave povzroča farmacevtski industriji še neredna in pomanjkljiva dobava domačih surovin. Tudi kemična bazična industrija mora za tistih 30% surovin, ki naj bi jih dajala farmacevtski industriji, uvoziti 15% substanc, da bi lahko izpolnila naročila. Uvoz

mora pokriti z izvozom. To pa ne velja samo za tistih 15% substanc, ki jih potrebuje za farmacevtsko industrijo, temveč tudi za uvoz drugih stvari, ki so naši mladi kemični industriji nujno potrebne kot na primer mleko in vitamini dojenčku. Kemična industrija to ve in usmerila se je v izvoz. Izvažala pa tisto, kar lahko najhitreje in po najbolj ugodni ceni proda. Tako primanjkuje bizmutovih soli iz rudnika Trepča, živega srebra iz Idrije, surovin iz Makedonije, Bosne itd. Kemiki izvažajo, farmacevci pa to spet uvažajo. Ta klobčič pa še ni do kraja zavil...

Licenca in perspektiva sta tuji v proizvodnji zdravil

Domača industrija se usmerja po »liniji najmanjšega odpora«. Proizvaja tisto, kar je najhitreje in najlažje. Registracija proizvoda ni problem. Dobiti ali kupiti je treba samo elaborat o tem, kako se posamezno zdravilo izdeluje, in kupiti ali dopolniti stroje, pa se proizvodnja začne. Nič zato, če take preparate delajo že druge naše tovarne. Nikogar tudi ne moti, če kapacitete niso izkoriščene. Proizvodnja vendar teče! V farmacevtski industriji so na primer kapacitete za aspirin izkoriščene le 30% — zdravilo ni življenjsko pomembno, je pa zdravilo široke potrošnje, pa ga je pred nedavnim začela izdelovati še tovarna v Bosni.

Stvari gredo mimo naših prizadevanj, bi lahko rekli tisti, ki so že večkrat načeli ta vprašanja. Vedno so si bili enotnega mnenja, da je treba medicinsko oskrbovanje obravnavati kot sestavni del učinkovitega zdravstvenega varstva.

Prav gotovo proizvodnja zdravil ni le zadeva proizvajalcev in njihove svobodne volje pri izbiri asortimentov in kakovosti medicinskih preparatov. Celotna proizvodnja zdravil bi morala temeljiti na vnaprej določenih in dogovorjenih smernicah, koliko farmacevtskih podjetij bi naj bilo pri nas, kakšna naj bi bila in kaj naj bi izdelovala. Tako se ne bi dogajalo, da imamo 28 raznih tovarnih zdravil in medicinskih preparatov, ki preplavljajo trg z enakimi izdelki, ob tem pa je čedalje bolj čutili pomanjkanje važnih zdravil in instrumentov.

V ospredje stopa problem nadaljnjega razvoja in perspektive domače farmacevtske industrije. Pri nas je šel razvoj te industrije v drugi smeri kot v svetu, kjer je farmacevtska industrija najtesneje povezana z bazično kemično industrijo. Množica naših samostojnih farmacevtskih tovarn se je specializirala le na osnovno proizvodnjo, ki je najlažja, ne pa na »farmacevtske specialitete«. In

vendar je perspektiva naše farmacevtske industrije, če hoče tudi izvažati, samo v tem, da bo razširila kapacitete za sintezo farmacevtskih surovin in se usmerila v drobno sintezo, to je v dejavnost, ki zahteva velik delež umskega dela. Tega pa ne bo mogoče razviti brez znanstveno raziskovalnih institucij in kadrov, ki jih sedaj pri nas praktično nimamo. Seveda pa je ves ta razvoj farmacevtske industrije pogojen tudi z večjo proizvodnjo farmacevtskih surovin, ki naj bi jih dajala bazična kemična industrija.

Lepotila imajo prednost

Eden ključnih problemov za preskrbovanje tega z zdravili je tudi uvoz »gotovih« zdravil. To so »specialitete«, ki jih pri nas ne moremo izdelovati in ki jih moderna medicina vse bolj potrebuje. Uvoz je še vedno urejen po sistemu kontingentiranega dodeljevanja deviz. Devizna sredstva za uvoz zdravil pa gredo iz kontingenta deviz za široko potrošnje. Višina teh sredstev je odvisna od trenutnega stanja trgovinske bilance. Prioritete pa zdravila in sanitetni material nimajo pred predmeti široke potrošnje.

Ko je »global« razpoložljivih deviz že usvojen, se prične razdeljevanje po republikah. Vse to opravi Zvezna uprava za farmacevtsko službo in medicinsko preskrbo. Eden poglavitnih kriterijev za višino deviz je število prebivalcev. Ni važno, so te »glave« zdrave ali bolne, tudi ni odločilno, do kakšne mere je razvita zdravstvena služba in ali bo zahtevala medicinska določena področja več ali manj »specialitete«, potrebnih za razvito specialistično medicino. Zdravil je tako ali tako vedno premalo in kontingent deviz zanje je najbolj matematično razrezati — tako meni administracija. Ne pa tisti, ki znajo z zdravili ravnati in tudi tisti ne, ki so jim zdravila potrebna.

»Takoja« pomeni pet mesecev

Kljub tolikšnemu pomanjkanju deviz in zdravil pa, žal, uvažamo tudi taka zdravila, ki jih ne bi bilo treba. Za uvoz velja posebna procedura. Najprej je potrebna registracija zdravil, ki naj bi jih uvozili. Predloge dajejo klinike, ki zdravila tudi preizkušajo, mnenja republiške strokovne komisije, ki pa se sestanejo največkrat samo enkrat na leto, dokončni spisek pa naredi Zvezna uprava za farmacevtsko službo in medicinsko preskrbo. Ta posluje počasi in največkrat se prav nič ne ozira na strokovna mnenja. Postopek za registracijo zdravil traja dve

leti! In to ne samo za zdravila, za katera je treba dobiti natančne medicinske in kemično analitične rezultate — slednjih pri nas nihče ne ugotavlja — temveč tudi za zdravila, ki so že medicinsko preizkušena in ki bi edina lahko rešila življenja, če bi jih zdravniki imeli takoj pri roki. Največkrat zdravilo pride takrat, ko je že prepozno.

Ko pa zdravilo slednjč pride na spisek registriranih zdravil, ga po inerciji uvažajo kar naprej, čeprav ga je tuja medicina že opustila, ker so dobili boljšega, s hitrejšim učinkom. Drugod v svetu proizvodnjo slabših zdravil opuščajo, so pa še tovarne, ki izdelujejo nekatere artikle samo še za Jugoslavijo!

Zdravila uvažamo, da se razumemo, če imamo devize. Kajti s tem, ko je zdravilo registrirano, še ni rečeno, da ga bo zdravstvena služba tudi dobila. Treba ga je uokviriti v kvoto deviz. Postopek od trenutka odobritve deviz do uvoza pa traja štiri do pet mesecev, če je pri prošnji za zdravilo zraven pripisano: »takoja«. Toliko časa traja »tehnično poslovanje« Jugobanke...

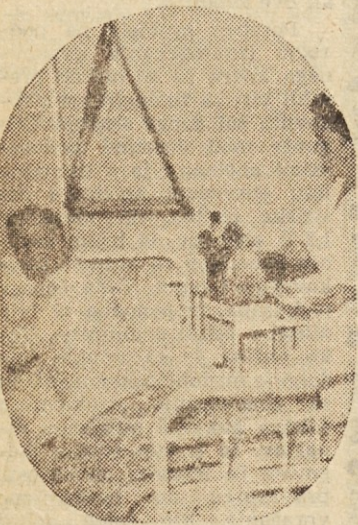
Tri variante na isti imenovalec - devize

Povrnimo se še k »zdravilnim« devizam. Več rešitev so predlagali republiški forumi. Po prvi naj bi dobila farmacevtska industrija potrebne devize brez pogodbene vezave na izvoz. Če pa uvoz že mora biti vezan na izvoz, naj bi ta industrija vendarle dobila več deviz, kot pa bi jih sama ustvarila. Po drugem predlogu naj bi dobila farmacevtska industrija polovico potrebnih deviz, ki bi jih porabila izključno za zdravila, s katerimi bi oskrbela domače tržišče, druga polovica pa naj bi bila vezana na izvoz. In še tretja varianta, nemara najbolj perspektivna. Po tej farmacevtske industrije ne bi izvezli iz splošnih pogojev gospodarjenja. Zagotovili pa bi devize za nakup zdravil in drugega materiala, ki ga na tržišču primanjkuje, v tako imenovanih intervencijskih deviznih kvotah. Kajti če uspešno intervenirati, kadar zmanjka krompirja, jabolk paradiznika itd., se bodo morda našla tudi sredstva za zdravila, ki so življenjsko pomembna. Z intervencijskimi kvotami bi dosegli, da bi dobili na trgu zdravila, ki so potrebna, a jih ne proizvajamo doma, farmacevtsko industrijo pa bi prisilili, da bi začela poslovati po rentabilnostnem računu s tistimi proizvodi, s katerimi lahko.

Rešitev je morda še več, bolj ali manj uspešnih. Treba pa je ukrepati hitro in najti tako, ki bo v sedanjih razmerah najboljša, kajti težko si je predstavljati, da bo moderna medicina uspešno zdravila samo »zdravilnimi zelišči«.

N. LUZAR

Sodobna medicina brez zdravil • Preskrba z zdravili je sestavni del zdravstvenega varstva • Kaj pomaga diagnostika brez terapije • Zdraviti samo z bančnimi predpisi ni mogoče • Nimamo zdravila - pesem brez konca • Imamo pa registriranih 28 tovarn za izdelavo tega, kar medicina potrebuje • Imamo tudi 18 tovarn zdravil!

V korak z modom - v korak s časom - kdor obiskuje...

PRODAJNI SERVIS
Mladina hiša

LJUBLJANA - MARIBOR

PREBERITE!

DELOVNIM, DRUŽBENO POLITIČNIM IN DRUGIM ORGANIZACIJAM, PREDVSEM PA

OBČINSKIM IN SINDIKALNIM SVETOM DELAVSKIM UNIVERZAM

je namenjena nova brošura žepnega formata, ki jo je teden dni do tiskalo ČZP »Delavska enotnost«.

Brošura vsebuje:

aktualni temi, ki sta ju na seminarju za vodilne gospodarske in samoupravne kadre Gorenjske podala:

Brošuro lahko naročite pri ČZP »Delavska enotnost« Ljubljana, Dalmatinova 4, ali po telefonu 310-033 int. 271.

SVETO KOBAL (sekretar republiškega sekretariata za gospodarstvo)

— Ocena obdobja po reformi s poudarkom na ekonomska gibanja in problemi ter naloge družbe pri uresničevanju gospodarske reforme v letu 1966 in

RUDI VIDETIČ (strokovni sodelavec gospodarske zbornice SR Slovenije)

— Regionalne grupacije, GATT in naš izvoz

Cena izvodu je 2,80 N. din.

Uprava

HVALA ZA POZORNOST!